

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
к. е. н., доцент Уханова І.О.

“ _____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»
на тему:
**«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ»**

Виконавець:

студентка 4 курсу 43 групи ФМЕ

Цегельна Софія Олегівна

Науковий керівник:

к.е.н, доцент

Воронова О. В. _____

Одеса – 2024 рік

АНОТАЦІЯ

Цегельна С. О. «Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічних відносин України та Польщі».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2024 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є зовнішньоекономічні відносини України з Республікою Польща.

У роботі розглядаються теоретичні засади формування зовнішньоекономічних відносин між Україною та Польщею.

Проаналізовано сучасний стан економічної торгівельної, інвестиційної та міграційної співпраці України та Польщі під час війни.

Розглянуто основні проблеми зовнішньоекономічного співробітництва країн. Розроблено оптимальні та перспективні шляхи співпраці Польщі та України у повоєнний період.

Ключові слова: зовнішньоекономічні відносини, експорт, імпорт, міграційний процес, інвестиційна діяльність, міжнародне співробітництво.

ANNOTATION

Tsegelna S. O. "Problems and prospects of development of foreign economic relations of Ukraine and Poland". Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". - Odesa National University of Economics. - Odesa, 2024

The bachelor's qualification work consists of three sections. The object of the study is the foreign economic relations of Ukraine with the Republic of Poland.

The paper examines the theoretical foundations of the formation of foreign economic relations between Ukraine and Poland.

The current state of economic trade, investment and migration cooperation between Ukraine and Poland during the war is analyzed.

The main problems of the countries' foreign economic cooperation are considered. Optimal and promising ways of cooperation between Poland and Ukraine in the post-war period have been developed.

Keywords: foreign economic relations, export, import, migration process, investment activity, international cooperation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ.....	8
1.1. Сутність та еволюція становлення зовнішньоекономічних відносин між Україною та Польщею	8
1.2. Основні напрями та етапи співробітництва між Україною та Польщею	13
1.3. Нормативно-правове регулювання зовнішньоекономічних відносин між Україною та Польщею	19
Висновки до розділу I.....	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ.....	24
2.1 Аналіз торгівельних відносин між Україною та Польщею під впливом агресії росії	24
2.2. Оцінка стану інвестиційної співпраці України та Польщі під час війни в Україні	32
2.3. Аналіз міграційних потоків між Україною та Польщею під час російської агресії проти України	39
Висновки до розділу II.....	47
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ.....	48
3.1. Проблеми зовнішньоекономічних відносин України та Польщі на момент сьогодення	48
3.2. Перспективи розвитку економічної співпраці між країнами у післявоєнний період	53
Висновки до розділу III.....	60
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64

ВСТУП

Актуальність кваліфікаційної роботи. Повномасштабна збройна агресія росії проти України та введений воєнний стан призвели до виникнення труднощів та проблем в усіх сферах національної економіки, а особливо у сфері зовнішньоекономічної діяльності країни. Військова агресія в Україні відкинула на роки рівень економічного розвитку, викликала значні втрати людського капіталу, зруйнувала інфраструктуру і ланцюги торгівлі сільськогосподарською продукцією та завдала величезної шкоди виробничим можливостям через втрату електроенергії та фіксації курсу НБУ адміністративними методами.

Українсько-польські відносини посідають особливе місце в системі міжнародних відносин України через географічне розташування обох країн та народів та через роль Польщі в історії та сьогоденні України.

Для України підтримка політичних та економічних зв'язків з Республікою Польща зумовлюється не тільки тривалою історичною традицією українсько–польських взаємин, спільними демографічними процесами, територіальною близькістю двох країн, тісними культурними зв'язками, а, в першу чергу, активним співробітництвом у всіх сферах суспільного життя, схожістю політичних і стратегічних інтересів. Українсько-польські відносини є прикладом проведення успішної зовнішньої політики, заснованої на принципах визнання та двостороннього партнерства між державами, що дало змогу побудувати правові та політичні засади сучасних відносин.

Актуальність обраної теми дослідження полягає в тому, що досвід українсько–польських відносин можна використати для дослідження пріоритетних напрямів економічної співпраці України з Польщею в умовах війни та формулювання рекомендацій щодо побудови партнерських відносин між Україною та іншими країнами-членами ЄС.

Багато науковців у своїх працях висвітлювати практичні теоретичні основи зовнішньоекономічних відносин України та Польщі, серед них такі як: Білик Л. М. [1], Горбатюк О. О. [2], Долинська В. О. [2], Козловський О. І. [3], Марченко О. О. [4], Волошина С. В. Бойко Н. [6], Мелекєсцев К. І. [7], Чорна Н. [8], Зимнін А. [9], Віднянський С. [10] та ін.

У той же час, аналіз наукових праць показує, що деякі окремі аспекти зовнішньоекономічних відносин України та Польщі ще залишаються недостатньо вивченими, особливо в умовах російсько-української війни.

Мета і задачі дослідження. Метою дипломної роботи є дослідження практичних та теоретичних аспектів формування та розвитку зовнішньоекономічних відносин України з Польщею, визначення їх проблем та пошук перспектив розвитку.

Досягнення мети дослідження передбачає постановку та розв'язання таких завдань:

- визначити сутність та еволюцію становлення зовнішньоекономічних відносин України та Польщі;
- вивчити основні напрями та етапи співробітництва України та Польщі;
- дослідити нормативно-правове регулювання зовнішньоекономічних відносин між Україною та Польщею;
- провести аналіз торгівельних відносин між Україною та Польщею під впливом агресії росії;
- оцінити стан інвестиційної співпраці України та Польщі під час війни в Україні;
- проаналізувати міграційні потоки між Україною та Польщею під час російської агресії проти України;
- визначити проблеми та напрями розвитку зовнішньоекономічних відносин України та Польщі.

Об'єктом дослідження є зовнішньоекономічні відносини України з Республікою Польща.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти реалізації зовнішньоекономічних відносин України та Польщі в умовах російської агресії.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети та поставлених завдань у дипломній роботі використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів аналізу, а саме: теоретичного узагальнення та системного підходу – для уточнення визначень економічних понять; порівняльного аналізу; економіко–порівняльного та статистичного аналізу; абстрактно-логічного – для формулювання висновків; графічного аналізу – для систематизації результатів у вигляді діаграм; табличного методу – для наочного відображення результатів.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження слугували: економічні дослідження провідних вітчизняних і зарубіжних учених. Фактологічною та статистичною основою стали законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти щодо регулювання економічного співробітництва України з Республікою Польща, статистичні матеріали Міністерства закордонних справ України та Міністерства економіки України, Державної міграційної служби України, Державної Митної Служби України, Державної служби статистики України; матеріали й аналітичні звіти міжнародних компаній, науково–періодична література в контексті формування та реалізації зовнішньоекономічних відносин України та Польщі.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра підготовлено тези: Нормативно-правове регулювання зовнішньоекономічних відносин між Україною та Польщею // Студентська науково-практична конференція факультету міжнародної економіки ОНЕУ «Минуле, сучасне, майбутнє». Секція Міжнародних економічних відносин: «Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародних економічних відносин» (м. Одеса, квітень 2024 р.)

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (62 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 73 сторінок. Основний зміст викладено на 63 сторінках. Робота містить 4 рисунків та 5 таблиць.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ

1.1. Сутність та еволюція становлення зовнішньоекономічних відносин між Україною та Польщею

Зовнішньоекономічні відносини (ЗЕВ) – це один з найважливіших показників розвитку національної економіки. Жодна країна в світі не зможе самостійно розвивати власні виробничі процеси, забезпечити економічне зростання без ефективного використання переваг міжнародного розподілу праці та сукупного міжнародного науково-технічного потенціалу. Особливо це актуально в сучасних умовах, коли набувають інтенсивного розвитку процеси міжнародної економічної інтеграції, транснаціоналізації, міжнародного поділу праці, глобалізації світового господарства.

В сучасних умовах зовнішньоекономічні зв'язки впливають на рішення соціально-економічних проблем практично у всіх країнах світу. Цей вплив виконується як на рівні держави, так і на рівні регіонів країни і окремих підприємств.

Міжнародні зв'язки України здійснюються як у зовнішній торгівлі, так і в економічному, науково-технічному і культурному співробітництві, в міжнародному туризмі та інших формах [11].

Набуття Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу актуалізувало проблему економічної співпраці із державами-членами європейської спільноти, вагоме місце серед котрих займає Польща.

Фактори, які визначають відносини з Польщею, включають набір усталених політичних, соціальних та економічних відносин, наявність спільних кордонів і, насамперед, політику добросусідства, яка сприяє прагненню України

до європейської інтеграції. Експерти вважають, що серед близько двадцяти стратегічних партнерів нашої країни відносини з Польщею максимально відповідають формату плану та мають реальне стратегічне значення.

Формування українсько-польських відносин стало можливим завдяки докорінним змінам у Європі наприкінці ХХ ст. Розпад Радянського Союзу, поява незалежної України, розпад комуністичної системи в Польщі, демократизація незалежних держав на початку 90-х років, геополітичне розташування, територіальна близькість, традиційні економічні зв'язки й взаємний інтерес створили сприятливі передумови для розвитку співробітництва.

24 серпня 1991 року Україна оголосила про проголошення незалежності. Польща стала першою країною, яка визнала незалежність свого сусіда. Між двома країнами було підписано «Договір про добросусідство, дружні відносини та співпрацю». У жовтні 1991 р. Було укладено угоду про торговельно-економічне співробітництво. У лютому 1993 р. Було підписано угоду про військове співробітництво, а в серпні 1993 р.

Уряд Республіки Польща оголосив, що партнерство з Україною є одним із пріоритетів польської зовнішньої політики. Декларація від березня 1994 р. Підтвердила, що польсько-українські відносини мають характер тісного партнерства. У серпні 1994 року прем'єр-міністри обох країн підписали декларацію про принципи та напрямки економічного співробітництва. У травні 1997 року президенти Польщі та України підписали «Спільну декларацію про згоду та примирення», в якій вшанували пам'ять жертв польсько-українських конфліктів.

У червні 2005 року відбулося символічне зближення та акт польсько-українського примирення, а незабаром після цього президенти Олександр Кваснівський та Віктор Ющенко відкрили відновлене львівське кладовище орлят [12].

Своєму розвитку двосторонні відносини завдячують активній діяльності українсько-польської Міжурядової комісії із питань торгівлі й економічної співпраці, котра традиційно очолюється Прем'єр-міністрами обох держав, Українсько-польській комісії із питань співпраці у сфері охорони навколишнього середовища (ОНС) та іншим [13].

Історія інституційного забезпечення україно-польської співпраці сягає січня 1997 року, коли ратифіковано «Меморандум про заходи відносно лібералізації торгівлі між Україною та Республікою Польща» [14], а в березні 1998 року - підписано Пам'ятну записку про виконання домовленостей, закріплених у положеннях цього Меморандуму.

З початком повномасштабної Російсько-Української війни, у червні 2022 року Україною та Польщею підписано «Меморандум щодо розробки інструментів сприяння торгівлі».

Разом із тим, як зазначалось вище, поточний стан торгово-економічної співпраці між Україною та Республікою Польщею не реалізує ресурсний потенціал обох держав. Тривають переговори відносно участі польських підприємств у післявоєнному спорудженні на території України підприємств, спеціалізованих на виробництві хімічних каталізаторів.

Ключовими галузями коопераційної співпраці між Україною та Республікою Польщею є:

У транспортній галузі:

- збільшення пропускної здатності автомобільних переїздів Гребенне - Р. Руська, Ягодин-Дорогуськ і будівництво паралельного мосту у межах цього переїзду;
- будівництво міждержавних піших переходів у межах пунктів пропуску: Краківець, Смільниця (Львівська обл.), Устилуг (Волинська область);
- будівництво пан'європейської магістралі Лісабон-Київ;

- опрацювання загальної концепції розвитку швидкісних автомобільних доріг, котре входить у наступний етап розвитку пан'європейських магістралей;

- формування концепції міжнародного інтермодального коридору Балтійське - Чорне море (порти Гданськ-Одеса).

Незважаючи на тривалу історію співпраці у галузі машинобудування, оборонно-промислового комплексу та конверсії, значного розвитку вона набула саме з початком військових дій на території України.

Протягом останніх десятиліть міністерствами, відомствами і організаціями промислового комплексу здійснено низку знакових кроків до налагодження більш тісної співпраці із відповідною галуззю Республіки Польщі.

Зокрема, завдяки підписаній 16 червня 1996 року у Варшаві Угоді між Міністерством Машинобудування України та Міністерством промисловості Республіки Польщі «Про співпрацю у галузі машинобудування» надано імпульс у розвитку співпраці у наведеній галузі [16].

Незважаючи на її позитивну роль, необхідно наповнити реалізацію її положень практичними результатами, що полягають у розширенні номенклатури товарів, котрі виготовлено у рамках кооперації із виробництва продукції народного споживання на вітчизняних конверсійних підприємствах.

Із підприємствами промислового комплексу Республіки Польщі обговорено питання відносно можливості співпраці щодо виробництва:

- дизельних двигунів для локомотивів;
- широкої номенклатури гальмівної апаратури;
- нового покоління електродвигунів;
- літаків та подальшого їх експлуатаційного ремонту.

Протягом останнього десятиліття значно розвинуто масштаби співпраці України та Польщі у сфері оборони.

Зокрема, у вересні 2015 року Укроборонпромом досягнуто домовленості щодо співпраці між державним підприємством «Антонов» з польською корпорацією «WB Electronics», згідно котрої Україна застосовуватиме технології польської корпорації у процесі розробки новітнього тактичного безпілотного авіакомплексу для збройних сил України [17].

У рамках дванадцятої Міжнародної спеціалізованої виставки «Зброя і безпека 2015» державним підприємством «Житомирський бронетанковий завод» підписано угоду відносно співпраці із польською корпорацією PSO, згідно котрої завод одержав технології виробництва й оснащення бронетанкової техніки сучасними оптичними приладами.

Концерн Укроборонпром протягом 2017 року успішно реалізував ряд міжнародних проектів. Спільно із польськими партнерами створено і продемонстровано два новітні польсько-українські проекти: основний модифікований бойовий танк РТ-17 і систему залпового вогню підвищеної дальності ZRN-01 Stokrotka [17].

Певну перспективу у розвитку військово-технічної співпраці із Республікою Польща наша держава зберігає завдяки розвитку наступних сфер:

- здійснення Україною діяльності із ремонту й обслуговування значної номенклатури військової техніки радянського зразка, котра залишається на озброєнні збройних сил Республіки Польщі. При цьому найбільш актуальними є бойові кораблів та літаки;
- проведення науково-дослідної роботи щодо створення новітніх зразків військової техніки і зброї стандартів НАТО;
- співпраця у сфері виробництва авіатехніки, танків й іншої військової техніки та обладнання.

Науково-технічна співпраця між Україною та Республікою Польща провадиться у рамках підписаної між Урядом України і Урядом Республіки

Польща Угоди про співпрацю у сфері науки та технологій, укладеної 2002 року [19].

На промислових підприємствах, для яких характерна конверсія, сформувались сприятливі умови для здійснення кооперації виробництва широкої номенклатури побутової техніки, машин й устаткування для переробки аграрної продукції.

Співпрацю у секторі АПК варто розвивати у наступних галузях:

- створення спільних підприємств у сфері виробництва аграрної продукції (олійні культури, цукровий буряк, соняшник тощо), котрі стануть конкурентноздатними на європейському ринку збуту;

- післявоєнна організація на території нашої держави спільного виробництва обладнання, призначеного для впровадження технологічних процесів у овочівництві, вирощуванні зернових, тваринництві та ін.

У галузі промисловості перспективною є практика налагодження зустрічних поставок вітчизняної залізної руди для подальшого обміну на польське коксівне вугілля і доопрацювання питань співпраці для спільного виходу на ринки третіх держав.

Отже, зовнішньоекономічні польсько-українські відносини пройшли довгий шлях становлення та розвитку, їм характерна стабільність, прогрес і динамізм. Розвиток добросусідського співробітництва та скоординована взаємопідтримка на міжнародній арені зробили їх зразком партнерства.

1.2. Основні напрями та етапи співробітництва між Україною та Польщею

Розвиток співробітництва України та Польщі в першу чергу ґрунтується на засадах ідеї добросусідства, стабільності та розвитку в усіх сферах.

Україна та Польща розпочали співробітництво в різних галузях, від економіки до культури, ще з часів проголошення незалежності нашої держави.

І сьогодні країни продовжують розширювати сфери плідної взаємодії. Так за офіційною інформацією 1 червня 2022 року в рамках міжурядових консультацій у Києві представники держав домовилися про спільні проекти в оборонній галузі, енергетиці й регіональному розвитку.

Польща та Україна мають близькі позиції щодо енергетичної безпеки в Європі. Диверсифікація постачань природного газу, забезпечення транзиту газу територією України, відкриття європейського ринку для скрапленого газу із США – все це відповідає інтересам обох країн [19].

У 2016 році Польща завершила будівництво LNGтерміналу, і у 2022 році запустила «Балтійський газопровід», який відкрив доступ до газу з Норвегії. Це надає можливості Польщі відмовитися від подальших закупівель газу з росії, який на сьогодні складає близько двох третин загального обсягу газопостачання до країни.

Польща й Україна активно виступали проти побудови газопроводу Північний потік-2, виходячи із його довгострокового негативного впливу на безпеку України. Польська енергетична компанія PGNiG займається постачанням природного газу в Україну, обсяг якого досяг 200 мільйонів кубічних метрів у 2021 році [20].

Майбутнє європейської енергетики суттєво залежить від того, наскільки успішно Україна і Польща імплементують спільний потенціал в енергетиці.

На сьогоднішній день в Україні триває наймасштабніша за всю історію незалежності ремонтна кампанія на енергетичних об'єктах країни та відновлюється інфраструктура. Відповідні роботи проводяться із використанням обладнання, яке було надане, зокрема, і міжнародними партнерами України. Польська сторона відправила понад 100 вагонів енергетичного обладнання для українського енергосектору, аби допомогти

відновити пошкоджену російськими атаками інфраструктуру. Польща докладає максимум зусиль для підтримки енергетичної безпеки Європи і продовжуватиме підтримувати Україну [21].

Україна зацікавлена в експорті електричної енергії з Хмельницької атомної електростанції, тому планує її розбудову новими блоками, які могли б працювати безпосередньо на експорт. Також планується будівництво атомної електростанції в Польщі, що, звичайно, є складним і вартісним питанням, що передбачає необхідність закрити всі старі вугільні блоки.

У майбутньому експорт української енергії міг би допомогти Польщі у вирішенні питань енергетичного сектору, тим більше, що значно скоротився імпорт російського вугілля до Польщі, який складав вже майже 20 мільйонів тон.

Враховуючи те, що сьогодні важливо зберегти не лише сталість кордонів на континенті, але й забезпечити економічні гарантії для подальшої співпраці між країнами, у травні 2023 року паралельно із Всесвітнім економічним форумом відбувся круглий стіл, присвячений обговоренню «Плану реконструкції та відновлення України» за участю великих міжнародних інституційних і венчурних інвесторів та представників Міністерства цифрової трансформації. Тема України обговорювалася і в Польському домі в Давосі. Дискусія показала, як польські компанії оцінюють ситуацію і в чому бачать перспективу.

Польща може посилити свої позиції в Європейському Союзі (ЄС) завдяки об'єднанню з Україною в економічний кластер, що має потенціал стати потужною силою в Європі. Це дасть їй певні переваги щодо свого позиціонування.

Польща є стратегічним партнером для України, насамперед, щодо співпраці із Європейським Союзом та США. Польські компанії навчилася працювати з потоком американських і європейських інвестицій ще на початку

90-х років XX століття та продемонстрували їх ефективну реалізацію, що викликало довіру до Польщі.

Польща та Україна мають значні переваги щодо спільних проєктів у межах програм Євросоюзу, де існує потреба у інноваційно орієнтованому партнерстві, а також в 24 інших галузях, в яких має можливість брати участь і Україна, але з урахуванням європейських стандартів.

За даними Польського економічного інституту (PIE), обсяг прямих іноземних інвестицій до Польщі у 2022 році збільшився на 82% і склав 24,8 млрд. дол. США. Таким чином, країна посіла 14-те місце у світі та 3-тє місце в ЄС після Німеччини та Швеції за величиною припливу прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Раніше рекордний обсяг інвестицій у Польщі був зафіксований у 2007 році та склав 19,9 млрд. дол. США. За підсумками 2022 р. сукупна вартість іноземних інвестицій у Польщі становила 269 млрд. дол. США [22].

Володимир Зеленський та прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький підписали протокол про співпрацю у сфері оборони. Це знакова подія, бо підтримка нашої держави з польського боку саме в безпековому аспекті є дійсно вражаючою. Польща активно виступає на рівні ЄС і НАТО щодо посилення надання Україні важкого озброєння: літаків, танків, артилерії.

Що саме надала Польща Україні в аспекті військової допомоги:

- танки Т-72;
- танки «Леопард-2»;
- танки РТ-91 Twardy;
- САУ «Краб»;
- літаки МіГ-29;
- ПЗРК «Перун».

На додачу до цього боєприпаси, міномети, безпілотники-розвідники [23].

Також Польща є надважливою країною в аспекті логістики, бо через її територію відбувається транзит озброєння для Сил оборони України. На

польській території відбувається навчання українських військових за програмою ЄС (EUMAM).

Польща є ключовим союзником України через географічну близькість та надання безпрецедентної військової, гуманітарної та фінансової допомоги.

Українсько-польське співробітництво у галузі культури, освіти та гуманітарної взаємодії регламентується договірно-правовою базою, що в цілому створює можливості для здійснення і розвитку ефективної співпраці у цій сфері.

Елементами польсько-українського співробітництва в галузі культури є:

- презентація української культури в Польщі, реалізація спільних польсько-українських проєктів;
- системна підтримка Польщею української культури в умовах повномасштабного російського вторгнення в Україну;
- використання польського досвіду у реформуванні менеджменту культурної галузі України;
- підтримка Польщею інтеграції українського культурно-мистецького середовища у загальноєвропейський культурний простір тощо.

З цією метою організовуються фестивалі українського мистецтва в Польщі, виставки, обміни художніми колективами, покази фільмів, гастролі театрів, музичних виконавців та гуртів, а також різноманітні майстер-класи, конференції та дискусії експертних кіл.

Щорічно у тісній співпраці з українськими громадськими організаціями в Польщі, польськими неурядовими організаціями та державними інституціями проводиться низка заходів, спрямованих на популяризацію української культури, мистецтва, звичаїв і традицій [24].

Усвідомлюючи свою відповідальність перед нинішнім і майбутніми поколіннями за запобігання глобальної екологічної кризи, екологічних загроз і катастроф, деградації природного середовища і створення екологічно безпечного середовища для існування, та надаючи вагоме значення

превентивним діям, виходячи з того, що боротьба із забрудненням має здійснюватись на території, де розташовані джерела забруднення і з застосуванням усіх, в тому числі економічних, технічних, організаційних і правових засобів, які формуються в межах двостороннього і багатостороннього міжнародного співробітництва, визнаючи принцип, що забруднювач несе повну відповідальність за заподіяну шкоду Україна та Польща домовились про співробітництво в екологічній галузі, що було закріплено Угодою між Урядом України та Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища [25].

Співробітництво має на меті покращання стану навколишнього середовища і підвищення екологічної безпеки в обох країнах, а також запобігання забрудненню навколишнього середовища.

Транспортна сфера залишається простором невикористаних можливостей польсько-української співпраці. Хоча високопосадовці України та Польщі неодноразово проголошували прагнення реалізувати спільний транзитний та інфраструктурний потенціал, на практиці спостерігалось більше непорозумінь (передусім, щодо квот на вантажні перевезення Польщею), аніж конструктивну. Домовленості попереднього уряду щодо проекту «Go highway», який мав об'єднати Одесу, Хмельницький, Львів з Катовіце та Гдиню швидким автосполученням, поки що не виконані українською стороною. Це перешкоджає втіленню намірів української сторони поглибити участь в Ініціативі Тримор'я.

Через проблеми з реформуванням «Укрзалізниці» втрачається можливість побудувати спільний транспортний коридор від Китаю до Центральної Азії через Чорне море. Давно потребують включення до порядку денного президентських і міжурядових контактів питання спрощення прикордонного руху, зокрема, оптимізації роботи пунктів пропусків та розмежування пасажирських і вантажних перевезень.

Підтримка та розвиток рівня партнерства між Україною та Польщею суттєво залежить від збереження існуючих політичних контактів, зміцнення суспільного діалогу, а також успіху реформаторської політики в Україні. За умови дотримання послідовного зовнішньополітичного курсу двома державами, зміцнення двосторонніх взаємин може допомогти Україні укріпити власні позиції на світовій арені, сприятиме зміцненню економіки та європейській інтеграції.

1.3 Нормативно-правове регулювання зовнішньоекономічних відносин між Україною та Польщею

Важливу роль у становленні та подальшому розвитку відносин між будь-якими країнами відіграє їх законодавче регулювання, яке забезпечує активну та правомірну діяльність обох країн-партнерів.

Тому, наступним кроком, важливо розглянути нормативно-правове регулювання зовнішньоекономічних відносин між Україною та Польщею.

Через членство Польщі в Європейському Союзі значна частина економічних відносин між Польщею та Україною (зокрема щодо торговельних питань) регулюється угодами, укладеними між Європейським Союзом та Україною.

Основним правовим актом, що регулює двосторонні відносини між Україною та ЄС, є Угода про партнерство та співробітництво (УПС), яка була підписана 14 червня 1994 р. Та набрала чинності 1 березня 1998 р.

Укладення УПС дозволило встановити регулярний двосторонній діалогу між Україною та ЄС на політичному та секторальних рівнях, впровадити впорядкований режим торгівлі між обома сторонами на основі принципів ГАТТ/СОТ, визначити пріоритети адаптації законодавства України до

стандартів та норм Європейського Співтовариства (*acquis communautaire*) у визначених секторах української економіки [26].

Україна підписала додатковий протокол про продовження положення РСА щодо нових країн, що вступають до ЄС, включаючи Польщу. 27 червня 2014 року було підписано Угоду про асоціацію між Європейським Союзом та його державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого боку, невід'ємною частиною якої є Угода про глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA) [27].

Правовою основою двосторонніх економічних відносин є, серед іншого: Угода між Урядом Республіки Польща та Урядом України про взаємну підтримку та захист інвестицій, підписана в 1993 р., Конвенція між Урядом Республіки Польща та Уряд України про уникнення подвійного оподаткування та запобігання ухиленню від сплати податків у сфері податків на прибуток та майно, підписаний у 1993 р., Угода між Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України про економічне співробітництво, підписана у 2005 р., згідно з наказом Міністра розвитку та фінансів [28].

Окрім українського законодавства, територія України регулюється міжнародними нормами, наприклад, Конвенцією, ратифікованою Україною Вашингтон щодо врегулювання інвестиційних суперечок між державою та іноземними інвесторами, або Нью-Йоркська конвенція, згідно з якою Україна визнає рішення іноземних арбітражних судів.

Відповідно до розпорядження Міністра розвитку та фінансів 31 січня 2018 року було ліквідовано Департамент сприяння торгівлі та інвестиціям (WRPI) у Києві, Польське агентство з інвестицій та торгівлі S.A. та Офіс зовнішньої торгівлі у Києві взяв на себе завдання, які до цього часу виконував WRPI, – серед іншого: надання інформації про ринок (аналізи, звіти, путівники), спільне створення мережі контактів з місцевими компаніями та бізнесом, екологічні установи, організація навчальних курсів для польських та іноземних

компаній, перевірка ділових партнерів, організація економічних місій, допомога у виведенні продуктів на ринок, створення рекламних та медіа-кампаній.

Зовнішньоторговельне відомство – на відміну від колишнього WPНІ – не входить до структури дипломатичної місії. Посольство Республіки Польща в Києві продовжує свою діяльність з підтримки польських політичних та економічних інтересів в Україні, в тому числі шляхом:

- захисту прав та інтересів польських суб'єктів господарювання та втручання проти української влади у разі їх порушення;
- просування Польщі як надійного партнера у торговельних та інвестиційних контактах, а також польських економічних досягнень;
- розширення польсько-української договірної бази та створення доброзичливого правового середовища [29].

Основними актами, що регулюють польсько-українське культурне співробітництво, є: Договір між Республікою Польща та Україною про добросусідство, дружні стосунки та співпрацю, укладений у Варшаві 18 травня 1992 р. Угода між урядом Республіки Польща та Уряду України щодо співпраці у галузі культури, науки та освіти, складеної в Києві 20 травня 1997 р. Співпраця у галузі культури здійснюється офіційними факторами, такими як Міністерство культури та Національної спадщини Республіки Польща, Міністерства культури і туризму України, дипломатичних та спеціалізованих представництв у цій галузі: Інститут Адама Міцкевича, Національний інститут польської спадщини за кордоном «Полоніка», Національний культурний центр, та багато інших. Водночас на основі прямих домовленостей польсько-українське культурне співробітництво дуже інтенсивно розвивається на рівні воєводств та областей, міст-партнерів, культурних установ, мистецьких установ, музеїв, спілок та асоціацій [24].

Договірно-правова база між Україною та Республікою Польща налічує 156 чинних міжнародних договірно-правових документів.

Базовим документом українсько-польського співробітництва є Договір між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво, укладений 18 травня 1992 року.

Важливою складовою українсько-польської договірно-правової бази є двосторонні домовленості між суб'єктами адміністративно-територіального устрою України та Республіки Польща, яких загалом налічується понад 500.

Для подальшого розвитку стратегічного партнерства між Україною та Республікою Польща важливе значення має подальше розширення та вдосконалення існуючої договірно-правової бази. На сьогодні ведеться активна робота щодо підготовки двосторонніх документів у сфері торговельно-економічного та енергетичного співробітництва, прикордонної співпраці, транспорту, екології, культурно-гуманітарного співробітництва, молодіжної політики та військово-технічної співпраці тощо.

Таким чином, стосунки між Україною та Республікою Польща – це особливий випадок співробітництва між новими незалежними державами та їх безпосередніми західними сусідами у безпековій та політико-економічній сфері. Республіка Польща залишається ключовим партнером України.

Висновки до розділу I

Набуття Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу актуалізувало проблему економічної співпраці із державами-членами європейської спільноти, вагоме місце серед котрих займає Польща.

Фактори, які визначають відносини з Польщею, включають набір усталених політичних, соціальних та економічних відносин, наявність спільних кордонів і, насамперед, політику добросусідства, яка сприяє прагненню України до європейської інтеграції. Експерти вважають, що серед близько двадцяти стратегічних партнерів нашої країни відносини з Польщею максимально відповідають формату плану та мають реальне стратегічне значення.

Україна та Польща розпочали співробітництво в різних галузях, від економіки до культури, ще з часів проголошення незалежності нашої держави. І сьогодні країни продовжують розширювати сфери плідної взаємодії. Так за офіційною інформацією держави продовжують активну співпрацю в напрямі енергетики, економіки, оборони, культури та ін.

Важливу роль у становленні та подальшому розвитку відносин між будь-якими країнами відіграє їх законодавче регулювання. Договірні-правова база між Україною та Республікою Польща налічує 156 чинних міжнародних договірні-правових документів. Партнерство та зовнішньоекономічні відносини України та Польщі регулюються: угодами, укладеними між Європейським Союзом та Україною, Угодою між Урядом Республіки Польща та Урядом України про взаємну підтримку та захист інвестицій, Конвенцією між Урядом Республіки Польща та Урядом України про уникнення подвійного оподаткування та запобігання ухиленню від сплати податків у сфері податків на прибуток та майно, Угодою між Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України про економічне співробітництво; українським законодавством, міжнародними нормами.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

2.1 Аналіз торгівельних відносин між Україною та Польщею під впливом агресії росії

Польща має стабільну економіку зі сформованим макроекономічним становищем. Польська економіка розвивається швидкими темпами, короткострокові економічні перспективи є оптимістичними, система фіскальної політики є сильною, заходи, вжиті для збільшення податкових надходжень, є ефективними, а ситуація на ринку праці є найкращою в новітній історії Польщі. Польща має великий внутрішній ринок із понад 38 мільйонами споживачів, який розглядається як цільовий ринок.

Польща є важливішим торговельним партнером для України (третє місце після Китаю та Німеччини), ніж Україна для Польщі (14 місце в рейтингу країн-імпортерів польських товарів; 21 місце серед експортерів товарів до Польщі) (Рис. 2.1.) .

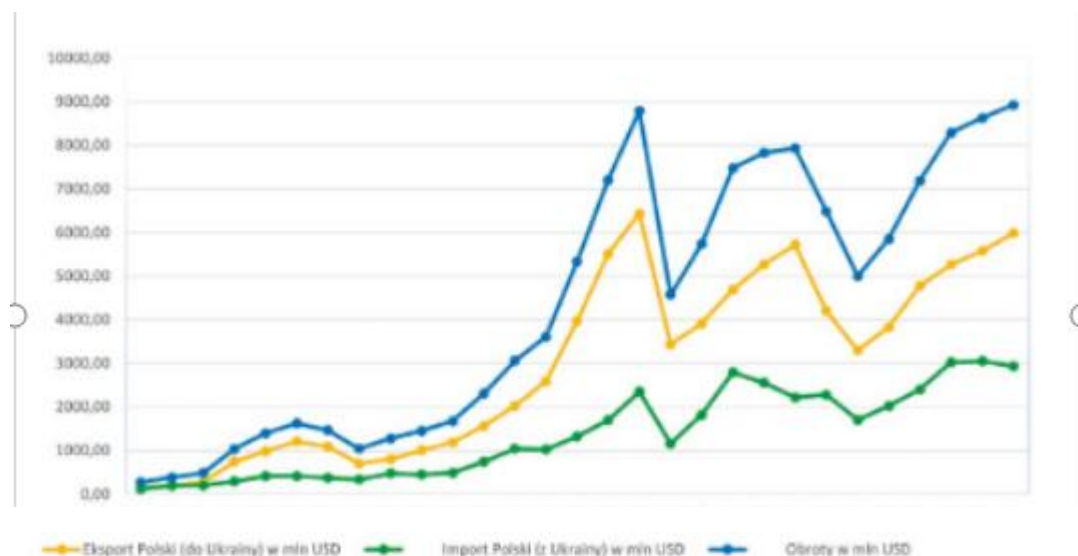

Рис. 2.1. Динаміка зовнішньої торгівлі Польщі з Україною, 1992-2023 рр.

Джерело: [35]

Основні показники двосторонньої торгівлі товарами між Україною та Польщею в останні роки представлено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Показники двосторонньої торгівлі товарами України з Польщею, млн. дол
США

	2021 р.	31.10.2022 р.	31.10.2023 р.	Абсолютне відхилення +/- 2023/2022	Відносне відхилення % 2023/2022
ЗТО	10190	9 958,4	9 526,3	- 432,1	95,7
Експорт	4960	5 655,0	4 077,3	-1 577,7	72,1
Імпорт	5230	4 303,4	5 449,0	+1145,6	126,6
Сальдо	+227,6	+1 351,6	-1 371,7	-	-

Джерело: складено на основі [30; 32]

Як видно з вищенаведеної таблиці, за результатами січня–жовтня 2023 року товарообіг між Україною та Польщею склав 9 526,3 млн дол. США, що на 4,3% або на 432,1 млн дол. США менше обсягів торгівлі товарами за відповідний період 2022 року. Обсяг експорту українських товарів до Польщі склав 4 077,3 млн дол. США та зменшився на 27,9% у порівнянні з відповідним періодом 2022 року, обсяг імпорту збільшився на 26,6% та склав 5 449,0 млн дол. США.

Сальдо у торгівлі товарами за цей період негативне для України і складає 1371,7 млн дол. США.

У січні 2024 року імпорт товарів в Україну збільшився на 6,3% до 5,1 млрд доларів, а експорт товарів з України – на 9,7% до 3,4 млрд доларів.

У січні порівняно з січнем 2023 року Україна збільшила імпорт товарів з Польщі на 29% до 568 млн доларів, при цьому експорт товарів до Польщі знизився на 28% до 334 млн доларів.

У 2023 році Україна збільшила імпорт товарів з Польщі на 20% до 6,6 млрд доларів, при цьому експорт товарів до Польщі знизився на 30% до 4,7 млрд доларів [31].

Товарна структура експорту досить різноманітна, а саме Україна експортує:

- руди, шлаки та зола;
- чорні метали;
- жири та олії тваринного або рослинного походження; продукти їх розщеплення; готові харчові жири; воски тваринного або рослинного походження;
- електричні машини, обладнання та їх частини; апаратура для запису або відтворення звуку; телевізійна апаратура для запису та відтворення зображення і звуку, їх частини та приладдя;
- деревина і вироби з деревини, деревне вугілля;
- меблі;
- залишки і відходи харчової промисловості; готові корми для тварин;
- та інше [32].

У структурі експорту українських товарів до Польщі переважають поставки: чорних металів (18,9%); жирів та олій тваринного або рослинного походження (11,8%); зернових культур (9,6%); руди, шлаків і золи (7,5%); насіння і плодів олійних рослин (7,2%) (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Структура експорту товарів з України до Польщі за січень-жовтень 2023 року, %

Джерело: складено автором на основі [30]

За січень-жовтень 2023 року обсяги експорту товарів з України скоротились на 1577,8 млн дол США, та становили 4077,3 млн дол. США, тоді коли у даний період 2022 року сума експорту товарів становила 5655,0 млн дол США, що на 27,9% більше ніж у 2023 році. Проте, незважаючи на це, Польща продовжує бути основним торговельним партнером України.

Скоротилися частки у вітчизняному експорті і таких традиційних споживачів українських товарів, як Італія, Індія, Єгипет. Логічно, що відбулося скорочення постачань товарів з України до РФ, як країни-агресора – з 5% до 1,3%.

Відтак країна-терорист перемістилась з п'ятого місця у списку торговельних партнерів до двадцятого.

Водночас, істотно збільшилась частка експорту українських товарів до таких країн, як Румунія, Угорщина, Словаччина, Болгарія та Молдова, які межують з Україною.

Особливе питання в експорті товарів з України до Польщі на сьогодні посідає проблема та особливості експорту українського зерна. Відомо, що загальний імпорт аграрної продукції з Польщі, включно з кормами для тварин, у 2023 році становив \$825,93 млн. Водночас експорт аграрної продукції України до Польщі перевищив цю суму у понад двічі – \$1,74 млрд.

Уже тривалий час Польща на державному рівні обмежує експорт українського зерна.

За даними митниці, один із найбільших експортних продуктів з України в Польщу припадає на кукурудзу, яка використовується у кормах для тварин. Минулого року Україною було відправлено до Польщі 546,3 тис. тонн кукурудзи на \$115 млн. Для порівняння, із Польщі імпортовано 4,89 тис. тонн на \$1,1 млн.

Крім того, торік було доставлено 322,1 тис. тонн пшениці на \$68,9 млн та ячменю – 52,1 тис. тонн на \$10,4 млн.

Польський імпорт становив 3,6 тис. тонн пшениці на \$814 тис. та 213 тонн ячменю на \$60 тис [33].

Розглянемо детальніше стан імпортних відносин України та Польщі. Так, від початку 2022 року до травня 2023-го Польща експортувала до України товарів на близько 14 мільярдів євро, а завезла звідти на близько 8,2 мільярда євро.

Польський експорт до України в 2023 році складає одну третину від ЄС, що в 2,5 більше, ніж у Німеччини, яка на другому місці [34].

У структурі імпорту польських товарів домінують поставки: палив мінеральних; нафти і продуктів її перегонки (20,3%); засобів наземного транспорту крім залізничного (10,1%); пластмас, полімерних матеріалів (7,3%); добрив (6,2%); реакторів ядерних, котлів, машин (6,2%) (рис. 2.3).

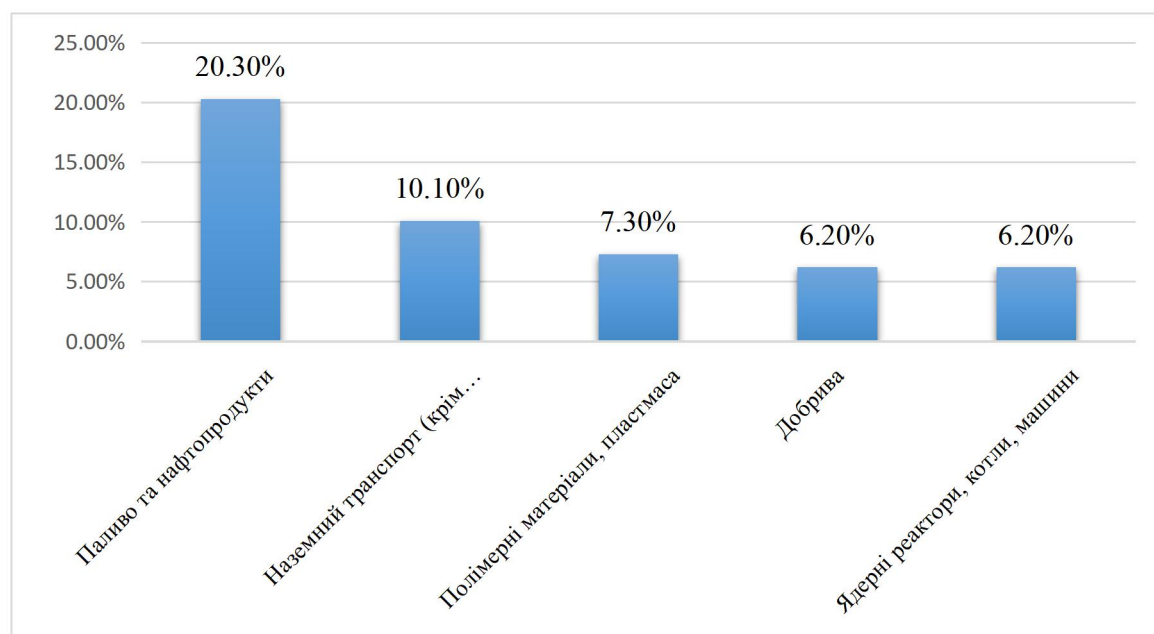

Рис. 2.3. Структура імпорту товарів з Польщі до України за січень-жовтень 2023 року, %

Джерело: складено автором на основі [30]

Що стосується експорту та імпорту послуг, то у 2022 році обсяги двосторонньої торгівлі послугами склали 644,2 млн дол. США, відбулось зменшення обсягів на 15,5 %. При цьому експорт послуг з України до Польщі склав 375,9 млн дол. США, відбулося зменшення обсягів на 21,3 %, імпорт польських послуг в Україну склав 268,3 млн дол. США, зменшення на 5,9%. Сальдо позитивне та складає 107,6 млн дол. США [30].

Динаміка торгівлі послугами між Україною та Польщею за останні 5 років наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка торгівлі послугами між Україною та Польщею, млн дол США

	2018	%	2019	%	2020	%	2021	%	2022	%
ЗТО	546,3	122,3	663,4	121,4	642,0	96,8	762,6	118,8	644,2	84,5
Експорт	350,2	118,2	420,9	120,2	441,0	104,8	477,6	108,3	375,9	78,7
Імпорт	196,1	130,6	242,5	123,6	201,0	82,9	285,0	141,8	268,3	94,1
Сальдо	+154,1	-	+178,4	-	+240,0	-	+192,5	-	107,6	-

Джерело: складено автором на основі [30; 35]

Основними статтями експорту українських послуг до Польщі традиційно є:

- послуги з переробки матеріальних ресурсів – 38,1%;
- транспортні послуги – 36,2%;
- послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги – 10,9%;
- ділові послуги – 9,3%;
- послуги з будівництва – 1,7%.

Основними статтями імпорту польських послуг в Україну є:

- транспортні послуги – 70,1%;
- ділові послуги – 10,7%;
- послуги, пов'язані з подорожами – 7,3%. [30]

Польський імпорт послуг залишається дещо більш диверсифікованим у порівнянні з українським експортом. При цьому, Україна має можливість відновити позитивну динаміку надання транспортних послуг, а також збільшити частку експорту своїх ділових та ІТ-послуг польським партнерам.

Польща послідовно підтримує Україну у протистоянні російській агресії. Водночас напругу між двома країнами викликало невдоволення фермерів Польщі через те, що українське зерно потрапляє на польський ринок на тлі блокади Росією портів України.

З 9 лютого розпочалася друга хвиля протестів польських фермерів на кордоні з Україною. Учасники звинувачують Україну у надмірному експорті агропродукції, її невідповідності до європейських стандартів та у зниженні цін на продовольство в Польщі.

Страйкарі блокують пункти пропуску, не пропускають вантажівки з українською агропродукцією та влаштовують провокативні перформанси – зривають пломби з фур та висипають українське зерно на землю.

Водночас найголовніші претензії польських аграріїв направлені не до України, а скоріше до Євросоюзу та власного уряду. Зокрема, фермери не задоволені програмою ЄС “Європейський зелений курс” (Green Deal), яка серед іншого передбачає скорочення використання у сільському господарстві антибіотиків та пестицидів на 50%, а добрив – на 20%.

Новації, на думку аграріїв, вимагатимуть великих витрат, що зробить сільгоспвиробництво неконкурентним з виробниками за межами ЄС – як-от з України, на яких нові правила не розповсюджуватимуться. Також аграрії вимагають більших дотацій через зниження світових цін на агропродукцію.

За оцінками голови парламентського Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики Данила Гетманцева, якщо кордон не буде деблокований до кінця лютого місяця 2024 року бюджет України втратить 7,7 млрд грн надходжень.

11 лютого 2024 року біля пункту пропуску "Дорогуськ" польські протестувальники висипали на дорогу частину зерна з кількох українських вантажівок, які перетнули кордон.

Посольство України у Польщі звернулося до польської поліції з вимогою відкрити справу після того, як польські фермери висипали на дорогу українське зерно.

Станом на 19 лютого 2024 року за даними Державної прикордонної служби України у Польщі залишаються заблокованими шість з дев'яти пунктів пропуску: «Ягодин», «Устилуг», «Угринів», «Рава-Руська», «Шегині» та «Краківець». На всіх цих напрямках сукупно в чергах станом перебуває близько 2900 вантажних транспортних засобів, які очікують на можливість перетину кордону в бік України [36].

Найкритичніша ситуація на пункті пропуску "Ягодин – Дорогуськ", де взагалі припинився рух вантажного транспорту. Там не пропускаються гуманітарні, швидкопсувні вантажі та паливо. Це прямий вплив на нашу обороноздатність. Також через цей пункт пропуску з України не можуть виїхати порожні вантажівки, що їдуть за критично необхідними товарами.

Посольство України в Польщі 24/7 на зв'язку з польською поліцією та прикордонною службою і негайно реагує на повідомлення про спроби блокади пасажирського транспорту [37].

Дана ситуація ще раз доводить, що попри те, що Варшава залишається незмінним союзником Києва, обов'язком уряду кожної країни є захист своїх національних інтересів, зокрема, і у сфері сільського господарства.

Таким чином, повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України зумовило безпосередній вплив на зовнішньоторговельне співробітництво України, в результаті якого змінилась як географічна, так і товарна структура зовнішньої торгівлі порівняно з довоєнним періодом. На тлі

цих тенденцій особливо виділяється посилення торговельного співробітництва України з Польщею, яке потребує узгодження національних інтересів країн.

На сьогодні простежується наступна тенденція в зовнішній торгівлі між Україною та Польщею: падає інтерес польських компаній до українського ринку, натомість зростає інтерес українських компаній до польського ринку, часто як елемент стратегії ширшої інтернаціоналізації українських підприємств. Зниження рівня зацікавленості польських підприємців українським ринком зумовлено відсутністю там прозорості, недотриманням умов контрактів, корупцією в місцевій адміністрації (особливо в податковій службі), політичною непередбачуваністю, неефективною правовою системою і судочинством, а також військовими діями.

2.2. Оцінка стану інвестиційної співпраці України та Польщі під час війни в Україні

В Експортній стратегії України надано пріоритет інвестиційним зв'язкам з західним сусідом над торговельними. Польща згадується як важливий інвестор, зважаючи на 9 місце за обсягом прямих іноземних інвестицій накопичених в українській економіці.

За даними Міністерства фінансів України прямі іноземні інвестиції в Україну у 2023 році становили 4095 млн дол. США, що на 4089 млн дол США більше ніж у 2022 році (табл. 2.3) [41].

Таблиця 2.3

Прямі іноземні інвестиції в Україні з 2019 по 2023 рр. (млн. дол. США)

	ПП в Україну		ПП з України		Сальдо	
2019	5860		1405		648	
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118.2%

2021	6687	7555	-198	-280	+6885	-824.7%
2022	1152	-5535	529	727	+623	-91.0%
2023	4095	2943	6	-523	+4089	556.3%

Джерело: складно автором на основі [41]

Польські інвестиції становлять 2% у сукупному обсязі накопичених іноземних капіталовкладень в Україні.

В інвестиційній співпраці Польщі та України існує диспропорція на користь польських інвестицій в Україну. Обсяг польських ПІІ в Україні в 6,5 рази перевищує обсяг ПІІ України в Польщі. Для України Польща є ключем до виходу на європейський ринок. Оцінка фактичного стану українських інвестицій у Польщі ускладнюється через проблему з визначенням країни походження капіталу компаній, зареєстрованих у «податкових гаванях», які розміщують інвестиції в Польщі як іноземні, але не українські.

Найбільше інвестицій зафіксовано в промисловості – приблизно 50 %, особливо у переробній; страхуванні та фінансах – 26 %, оптовій та роздрібній торгівлі, включаючи ремонт автотранспорту і мотоциклів – 10,7 %, сільськогосподарському виробництві – 6,4 %.

Найбільшими польськими інвесторами в Україні є виробники та експортери: кераміки (Cersanit S.A.), упаковок (Cannpack S.A.), автозапчастин (Groclin S.A.), сталевих конструкцій (Polimex Mostostal S.A.), фарб (ТзОВ «Сніжка-Україна» з польським капіталом), дерев'яних підлог (Barlinek), меблів (Nowy Styl), полімерних матеріалів (Plastics Group Sp. z o. o.), одягу (LPP S.A.), побутової хімії та засобів гігієни (Bella Center), алюмінієвих конструкцій (Aluprof S.A.). На українському ринку активно працюють постачальники послуг, зокрема будівельних IDS-BUD S.A. і UNIBEP S.A. (Банк BGK у 2019 р. надав цій компанії кредит у розмірі 90 млн євро на будівництво торгових центрів у Києві та Харкові) та фінансових: Кредобанк, PZU Україна, Getin Holding S.A. (10 листопада 2021 р. Getin Holding S.A. підписав з First Ukrainian International

Bank попередню угоду про продаж 100% акцій Idea Bank Ukraina). За даними Національного банку Польщі (НБП), спостерігається тенденція українських деінвестицій (відхід прямих інвесторів).

Зіштовхуючись з нечітким законодавством, вадами судової системи та непрозорістю дій державних інституцій, польські інвестори віддають перевагу більш безпечним країнам. Проблемою залишається відсутність також належного захисту інтелектуальної власності.

Українські інвестиції в Польщу знаходяться на низькому рівні. Складнощі виникають і з використанням кредитних ресурсів: 100-мільйонний польський кредит для фінансування проєктів з розбудови прикордонної дорожньої інфраструктури та облаштування пунктів пропуску українсько-польського кордону й інших проєктів було заблоковано майже п'ять років через прогалини в українському законодавстві. У результаті основним джерелом фінансування України з боку Польщі виступають трудові мігранти, які переказали 3,6 млрд. дол. США.

Українські підприємці, які працюють у Польщі, у 2022 році сплатили соціальні внески до Установи соціального страхування Польщі (ZUS) у розмірі 4 млрд злотих (\$927 млн за поточним курсом), а у 2023 році результат сягнув близько 6 млрд злотих [38].

Переваги ведення бізнесу в Польщі визнаються переважною більшістю інвесторів та бізнесменів з України та країн СНД. Україна та Польща розпочали співробітництво в різних галузях, від економіки до культури, ще з часів проголошення незалежності нашої держави і сьогодні продовжують розширювати сфери своєї взаємодії.

Так, 1 червня 2022 року в рамках міжурядових консультацій у Києві представники України та Польщі домовилися про спільні проєкти в оборонній галузі, енергетиці й регіональному розвитку.

За підсумками зустрічі сторони підписали низку двосторонніх документів, зокрема [42]:

- Спільна декларація між Міністерством фондів та регіональної політики Польщі та Міністерством розвитку громад та територій України;
- Спільна декларація Міністрів внутрішніх справ Республіки Польща та України щодо максимально щільної взаємодії на рівні прикордонних служб;
- Меморандум про співпрацю між Міністерствами енергетики України та Польщі щодо посилення кооперації у сфері енергетики;
- Меморандум про створення спільної польсько-української комісії по налагодженню кооперації між підприємствами наших країн;
- Меморандум про співробітництво між Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України та Міністерством клімату і навколишнього середовища Польщі.

PFR Ventures щорічно оприлюднює всебічний аналіз венчурного капіталу та екосистеми стартапів у Польщі. Цьогорічне дослідження українських стартапів у Польщі провели спільно з AIN.Capital, Techosystem та Movens Capital.

Дослідження провели у період з грудня 2023 року по січень 2024 року в два етапи. Для отримання первинних даних Techosystem та Movens Capital опитали понад 100 засновників, які ведуть бізнес у Польщі. Паралельно AIN.Capital провів вторинний аналіз даних українських компаній з відкритих джерел [43].

Загалом 62 українські компанії встановили юридичний статус в Польщі. До 22 січня 2022 року в польських компаніях було проведено 11 операцій. Із 43 стартапів, які взяли участь в дослідженні, 24 отримали фінансування на суму \$18,07 млн:

- 14 компаній отримали кошти виключно від приватних інвесторів: \$15 млн, з яких \$4,7 млн від інвесторів з Польщі;

- 10 компаній отримали гранти на суму \$3,22 млн, з яких \$0,78 млн – у Польщі.

Загалом 399 польських компаній змогли залучити інвестиції. Сума інвестицій, залучених польськими компаніями, сягнула майже \$524 млн (PLN 2,1 млрд). Упродовж року 210 фондів були залучені до інвестиційних процесів у Польщі.

Дані показують зниження на 42% у вартості фінансування у 2023 році порівняно з 2022 роком. Середня вартість угоди також знизилася, зараз вона становить \$1,02 млн (PLN 4,1 млн), порівняно з \$1,65 млн (PLN 6,6 млн) у 2022 році.

Капітал польських венчурних фондів переважно спрямовується на healthtech-компанії. Це тенденція останніх 4 років, причому модель підписки SaaS є найпопулярнішою бізнес-моделлю, яку застосовують понад половина компаній [44].

Поки що весь бізнес у світі завмер щодо України. І це цілком зрозуміло. До закінчення війни, як мінімум, великі проєкти фінансуватися і втілюватися не будуть. Але сьогодні можливості для реалізації проєктів вже є, принаймні, для малого бізнесу на кордоні між Україною і Польщею. Вони пов'язані насамперед з агропродуктами, харчовою промисловістю, адже двері до Європи для України також відчиняються через Польщу. Тому всі торгові або виробничі можливості, більш вірогідно, можуть бути реалізовані на рівні малого і середнього українського й польського бізнесу, ніж з іншими країнами Євросоюзу.

В Україні є сформований приватний сектор, що є більш вмотивований, адже понад 20 років інвестує в українські компанії через фонди й має портфельні компанії. Він найбільш зацікавлений до відновлення країни. Для України дуже вигідно залучити польських інвесторів до спільних проєктів, щоб показати світу, що є можливості для їх реалізації уже зараз, ще до закінчення війни.

З-поміж іншого, це спільне інвестування проектів, ініційованих приватним сектором в Україні, зокрема, через інструменти, за допомогою яких ці інвестиції можуть бути реалізовані, зокрема через інвестиційну платформу Ukrainian Redevelopment platform. За допомогою цієї платформи разом з іншими національними інвестиційними асоціаціями планує залучати іноземних партнерів, зокрема польських, для інвестування у проекти, пов'язані з енергетикою, очищенням води, харчовою промисловістю, будівництвом нових міст, медициною та багатьма іншими.

Нещодавно на рівні урядів країн було досягнуто домовленості про співпрацю щодо розвитку українських громад як невіддільного елементу плану відновлення України. У цій кооперації корисним буде досвід Польщі щодо впровадження ефективного використання європейських фондів. Крім того, очікується збільшення транскордонної торгівлі електроенергією, що дає можливість експорту української електроенергії в Європу та участі України в європейських енергетичних проектах.

Польща має стабільну економіку на фоні інших країн Євросоюзу та посідає провідні позиції в Центральній та Східній Європі по показникам двосторонньої торгівлі, росту ВВП та стійкості до економічних криз.

Зацікавленість польським ринком обумовлена наступними чинниками [45]:

1. Привабливий інвестиційний клімат. Унікальні умови відкриття та ведення бізнесу у поєднанні із приналежністю до Євросоюзу та стабільністю соціально-економічного розвитку створили новий імідж Польщі як привабливої європейської юрисдикції. Окрім цього у Польщі діє 14 спеціальних економічних зон.

2. Висококваліфікований ринок праці. Однією із найвагоміших переваг Польщі є її люди – освічені, амбітні та працьовиті.

3. Багатовекторність економіки. Польща має розвинене ділове середовище із диверсифікованими та вузькоспеціалізованими галузями економіки.

Розвинена мережа постачальників та субпідрядників, а також наявність кластерів і промислових технопарків дозволяє налагодити високотехнологічне виробництво та знайти партнерів у таких галузях як ІТ, машинобудування, виробництво товарів масового споживання, електроніка, фінанси тощо.

4. Макроекономічна стабільність. Економічна та політична стабільність дозволяє здійснювати довгострокове планування реалізації інвестиційних проектів.

5. Виробництво та обслуговування відповідно до європейських стандартів, що забезпечує високу якість продукції та послуг на ринку Польщі. Бізнес-середовище є надзвичайно гнучким до нових потреб населення та динамічно розвивається.

6. Розвинута інфраструктура, зокрема дорожній, залізничний транспорт, енергетика, ІТ сфера, що сприяє розвитку різних галузей економіки.

7. Доступ до фінансових ресурсів. Польща – один із найбільших бенефіціарів фондів ЄС. На період 2014-2020 рр. заплановано виділити Польщі з фондів ЄС в рамках державної програми підтримки та фінансування бізнесу понад 100 млрд. євро.

Отже, перспективи для співпраці широкі й взаємовигідні. Об'єднання України й Польщі в економічний кластер уже почалося і триває на різних рівнях: від урядового до локального. Насамперед, такий союз сприятиме зміцненню відносин між країнами-сусідками, об'єднаними спільними інтересами, а також пришвидшить економічне відновлення України через реалізацію конкретних проектів у різних галузях, які наразі є важливими й перспективними для обох країн.

2.3. Аналіз міграційних потоків між Україною та Польщею під час російської агресії проти України

Сьогодні міграційні процеси формуються під впливом державної політики та стають показниками ефективності діяльності інститутів державної влади. Міграція українського населення до Польщі є результатом реалізації державної політики. Окрім складної соціально-економічної ситуації в країні, систематична державна політика країн Європи у сфері економіки, освіти, перерозподілу природних і людських ресурсів та військова агресія росії проти України сприяє міграції українців.

Польща протягом останніх 15 років зіштовхується з проблемою відтоку своїх громадян до країн Євросоюзу та гостро відчуває нестачу робочої сили. Незважаючи на поширення останнім часом антиіммігрантських настроїв у Польщі, все ж частина поляків визнає надважливу роль українських іммігрантів для економіки їх країни [46].

Адже фактично українські мігранти заповнюють робочі місця тих поляків, які іммігрували до інших країн ЄС у пошуках роботи та кращих умов життя. Україну та Польщу пов'язує територіальна близькість, спільність історії та історичної пам'яті, хоч і важкої, спорідненість мов та культур, родинні зв'язки, а також донедавна добросусідські відносини та взаємна підтримка на міжнародній арені.

Особливістю міграційних процесів стала їх регіональність – більшу частину мігрантів складають жителі західних областей України. Основними причинами вибору Польщі як місця проживання або місця роботи для українських мігрантів є соціальні, культурні, освітні, економічні/трудові. Відповідно такі ж типи міграції до Польщі є найпоширенішими. Масовішою, звісно, є економічна та трудова міграція.

Причини міграції лежать в площині національних державних політик України і Польщі. За даними Європейської комісії, населення Польщі до 2060 р. скоротиться на 5 мільйонів осіб, а нація стрімко старіє і кожен третій поляк буде старшим за 65 років [47].

Тобто Польща в зв'язку з негативними демографічними та міграційними тенденціями провадить продуману політику залучення мігрантів з інших країн, зокрема, з України.

Розглянемо причини міграційних процесів та політику Польщі щодо подолання таких причин.

1. Соціальні (родинні зв'язки, возз'єднання родини). Так, наприклад, законодавство Польщі передбачає спеціальний порядок для іноземців, який дозволяє в'їзд і проживання до однієї з держав Європейського союзу членів сім'ї іноземця, який законно проживає в цій державі з метою збереження єдності, тобто возз'єднання сім'ї.

2. Культурні (повернення на батьківщину предків, релігійні причини).

3. Освітні (навчання в вищих навчальних закладах, довготривалі стажування).

4. Економічні та трудові (пошук високооплачуваної роботи, більш сприятливих умов ведення бізнесу, покращення матеріального становища тощо). Українці обирають Польщу місцем працевлаштування або їдуть туди з метою «човникової торгівлі» [48].

Російське вторгнення в Україну спровокувало одну з найбільших гуманітарних криз у Європі з часів Другої світової війни. Через війну десятки мільйонів українців вимушено змінили місце проживання, з них близько п'яти мільйонів виїхали через західний кордон, де отримали тимчасовий притулок.

За даними Управління верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), статус тимчасового захисту у країнах Європи до 3 січня 2023 року отримали близько 4,9 млн українських біженців. Це близько 1% від населення

країн Євросоюзу. Найбільше українців прийняли Польща, Німеччина та Чехія (рис. 2.4) [49].

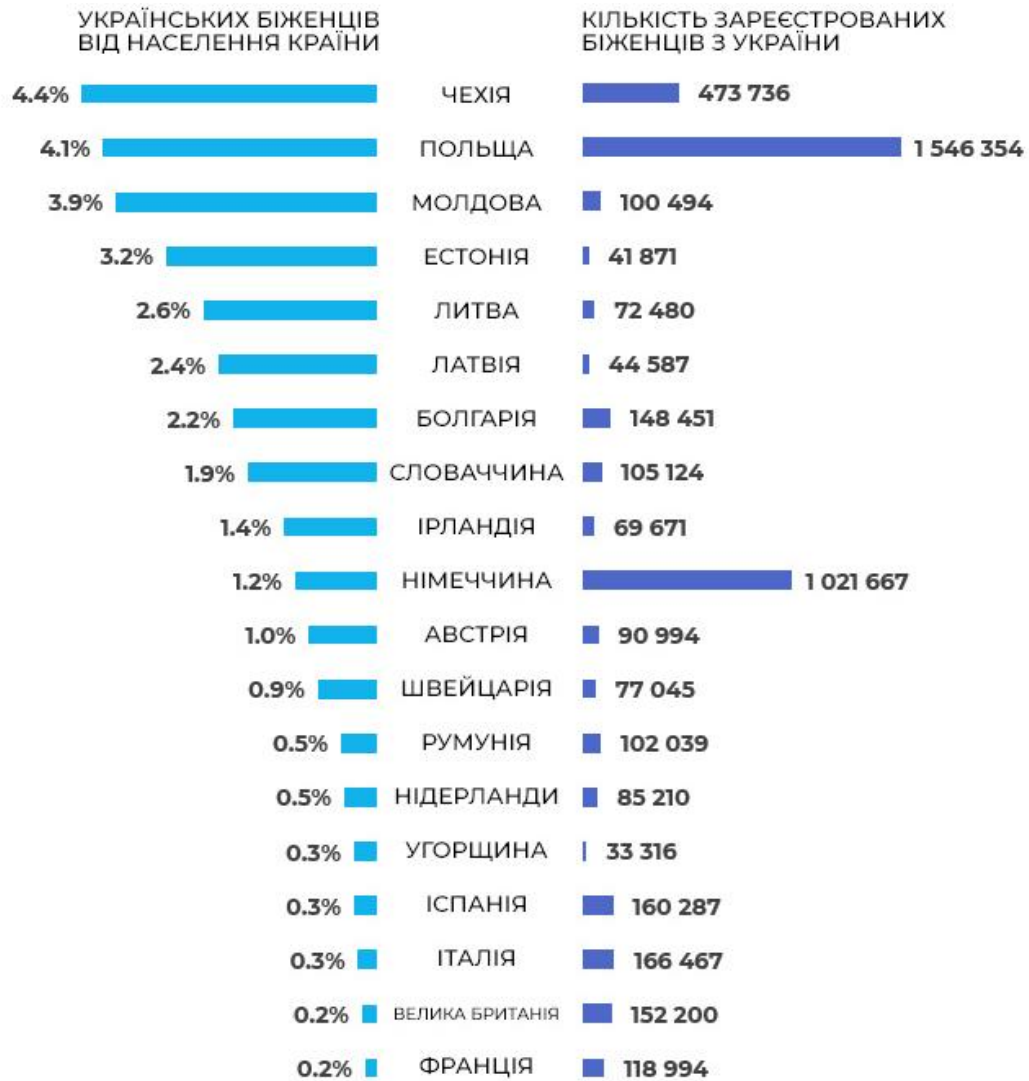

Рис. 2.4. Кількість українських біженців у країнах Європи станом на початок 2023 року.

Джерело: [49]

З перших днів війни саме Польща прийняла велику кількість біженців та на державному рівні надала право легально перебувати в країні впродовж 18 місяців. Це стосувалось осіб, які прибули в Польщу після 24 лютого 2022 р.

На пунктах пропуску зі сторони Польщі була організована зустріч українців, яким допомогли скоординувати подальші дії, пов'язані з першими потребами біженців, а саме розселенням, транспортуванням та харчуванням.

Згідно з інформацією Польської прикордонної служби, статистика в'їзду українських біженців до Польщі від 24 лютого подана в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Статистика в'їзду українських біженців до Польщі у 2022 році від 24 лютого

Період	Кількість осіб
З 24 до 28 лютого 2022 р.	355 тисяч українців
Березень 2022 р.	2 мільйони осіб
Квітень 2022 р.	661 тисяча осіб
Травень 2022 р.	669 тисяч осіб
Червень 2022 р.	707 тисяч осіб
Липень 2022 р.	722 тисячі осіб
Серпень 2022 р.	781 тисяча осіб
Вересень 2022 р.	737 тисяч осіб
Жовтень 2022 р.	732 тисячі осіб
Листопад 2022 р.	692 тисячі осіб
Грудень 2022 р.	720 тисячі осіб

Джерело: складено автором на основі [50]

Статистика перетину кордону з Польщі до України свідчить про повернення значної кількості громадян до України. Загальна кількість громадян України, яка з 24 лютого 2022 року до 22 січня 2023 року повернулася з Польщі, становить 7,511 мільйона осіб.

У період з 24 лютого до 18 березня із Польщі до України виїхало 227 тисяч осіб; з 18 до 31 березня – 164 тисячі; за квітень – 557 тисяч; за травень – 796 тисяч; за червень – 761 тисяча; за липень – 774 тисячі; за серпень – 878 тисячі; за вересень – 746 тисяч; за жовтень – 714 тисяч; за листопад – 670 тисяч; за грудень – 750 тисяч [50].

Польща вже давно перетворилася для українських трудових мігрантів на основну країну призначення, посунувши з цього місця росію. З одного боку, це сприяло поглибленню міжлюдських, а отже і міждержавних, стосунків та порозуміння, проте, з другого, – загрожувало Україні втратою населення, і неоднозначно сприймається частиною громадян у Польщі, які бачать в українських заробітчанах конкурентів на ринку праці, чинник стагнації рівня заробітних плат.

Як було показано вище, у роки, що передували війні, більшість українських мігрантів зосереджувалися у Польщі (53%), Чехії (9%), Німеччині (8%) та Угорщині (8%), а 24% — у країнах єврозони.

Станом на середину 2023 р., 75% загальної кількості українських мігрантів/біженців проживають у єврозоні, особливо багато їх в Італії (30%), Німеччині (18%) та Іспанії (13%).

Крім того, у 2022 р. країни єврозони продемонстрували здатність приймати значну кількість біженців, на них припадає 86% усіх запитів щодо надання притулку в першій інстанції, поданих громадянами країн, які не входять до ЄС33.

Серед країн ЄС, в яких найбільша чисельність громадян України отримали перший дозвіл на проживання у 2022 р. — Чехія (19 148), Угорщина (11 7630), Словаччина (11 128), Литва (5 990), Естонія (3 753) [51].

Відповідно до даних МЗС, станом на 1 лютого 2023 року загальна кількість громадян України, які перебувають за кордоном, становить майже 8 млн (7 989 027) осіб. Із них дорослих громадян України — близько 5,84 млн (5 841 619) осіб. Водночас на консульському обліку станом на 12 грудня 2022 року перебувало 448 592 громадян України [52].

Станом на початок 2023 року, найбільша кількість українських мігрантів перебуває саме на території Польщі (Додаток А). У 2022 році у Польщі

перебувало 67 тис. осіб українців, проте вже на початок 2023 року кількість громадян України становила 1786 тис. осіб.

Така різниця у даних зумовлена тим, що взяття на консульський облік громадян України, які проживають за межами України, переважно добровільне та не обов'язкове (за кількома винятками).

Міграційна платформа EWL та Центр Східноєвропейських студій Варшавського університету провели дослідження «Українські біженці – професійна активація у Польщі та Німеччині», в рамках якого опитали близько 800 українців та з'ясували, що кожен четвертий респондент хоче повернутись в Україну. Однак 48% біженців, які знайшли роботу у Польщі та Німеччині, не планують повертатись на Батьківщину найближчим часом після завершення війни.

Серед опитаних осіб вдалось з'ясувати, що більшість знайшли роботу у сферах торгівлі та готельно-ресторанній. Значна частина виконує фізичну роботу. Середня зарплата у Польщі становить 540 євро [53].

Згідно з результатами дослідження «Професійна ситуація біженців з України в Польщі», 39% біженців з України знайшли роботу в Польщі. Особи, які ще шукають роботу (61%), з основних причин відсутності роботи вказують незнання польської мови та відсутність пропозицій, які б відповідали спеціалізації. 4 з 10 біженців планують оселитись у Польщі на тривалий термін, кожен п'ятий хоче повернутися в Україну, але в довгостроковій перспективі. 14% планують повернутися протягом трьох років після закінчення війни.

Частина українців могли б залишитись у Польщі за умови вищої зарплати (79%), можливості працевлаштуватись за фахом (71%) або вищого рівня життя (41%). 79% біженців у Польщі влаштувались на наявну роботу, а в майбутньому планують знайти кращу. 51% працюють за іншою спеціальністю, ніж раніше, нижче своєї компетенції, 13% задоволені своєю посадою, а 10% працюють за професією [54].

Україна є донором розвитку польської економіки, але її економіка зазнає гострих негативних наслідків, оскільки внаслідок міграції втрачається не лише зайва робоча сила, а й та, яка потрібна для ефективного розвитку економіки. Зокрема, виїзд робочої сили відповідної кваліфікації спричиняє дефіцит працівників у деяких галузях та регіонах, є перешкодою для створення нових робочих місць в Україні.

Так, вже сьогодні Україні потрібні кваліфіковані робітники з інструментом, робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин тощо. Найбільше, на думку експертів Національного банку України, від відтоку трудових ресурсів страждають будівництво, промисловість, сільське господарство, транспорт та зв'язок.

Поряд з тим, імміграція українців до Польщі чинить не лише позитивний вплив на ринок трудових ресурсів Польщі. Оскільки українські робітники згодні працювати за меншу заробітну плату, ніж поляки, це спричиняє стагнацію її рівня та збільшує вірогідність безробіття (табл. 2.5)

Таблиця 2.5

Вплив міграції українців на економіку України та Польщі

Польща		Україна	
Позитивний вплив	Негативний вплив	Позитивний вплив	Негативний вплив
– зростання ВВП, пришвидшення розвитку економіки; – заповнення вільних робочих місць; – мігранти не потребують навчання; – зниження середньоринкової вартості оплати праці; – стимулювання споживчого попиту.	– посилюється конкуренція з місцевим населенням; – збільшується вірогідність зростання безробіття; – можуть виникати конфлікти; – наростає ризик нелегальної міграції; – місцева робоча сила починає шукати роботу в	– збільшення грошових переказів від трудових мігрантів; – скорочення безробіття на внутрішньому ринку; – повернення частини робочої сили з новими знаннями та досвідом.	– зниження темпів виробництва в Україні; – зміна балансу висококваліфікованих і низькокваліфікованих кадрів; – додаткові витрати держави на підготовку нових фахівців; – відсутність наповнення

	іншій країні.		пенсійних і соціальних фондів
--	---------------	--	----------------------------------

Джерело: складено автором на основі [55]

Незважаючи на наявність Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року [56] та плану заходів щодо її реалізації, відчутних зрушень у покращенні ситуації не відбулось.

Оскільки найбільше українців виїздить до Польщі, українській владі насамперед необхідно звернути увагу на цей напрямок руху. Для розробки та ухвалення комплексних рішень, спрямованих на усунення та запобігання причин міграції, потрібно об'єднати зусилля всіх професійних осіб з урядових інституцій, громадських організацій, органів самоврядування, науковців, які працюють у цій сфері, займаються міграцією, підтримують контакти з мігрантами тощо.

На наш погляд, важливо сформувати дієву систему мотивації, спрямовану, з одного боку, на стримування міграції українців, а з іншого – на повернення мігрантів в Україну. Проте така система може запрацювати тільки за умови потужного соціально-економічного розвитку країни. Тому на сьогодні необхідно за можливості зберегти циркулярну модель міграції в надії на повернення мігрантів

Підсумовуючи вищезазначене, варто зауважити, що повномасштабне вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року стало викликом не лише для української держави, але і для країн ЄС. Криза, пов'язана з вимушеною міграцією внаслідок військових дій, призвела до швидкого реагування урядів держав задля вирішення нагальних проблем. Так, Республіка Польща стикнулася з найбільшим міграційним потоком біженців. Загалом польському уряду вдалось швидко зреагувати та надати необхідну допомогу українським біженцям. З урахуванням того, що війна триває, Польща готується до нових хвиль міграції.

Висновки до розділу II

За результатами 2022 року Польща посідає 1 місце за обсягами двосторонньої торгівлі товарами між Україною та країнами Європи з питомою вагою 23,1 % від загального обсягу.

За результатами січня–жовтня 2023 року товарообіг між Україною та Польщею склав 9 526,3 млн дол. США, що на 4,3% або на 432,1 млн дол. США менше обсягів торгівлі товарами за відповідний період 2022 року. Обсяг експорту українських товарів до Польщі склав 4 077,3 млн дол. США та зменшився на 27,9% у порівнянні з відповідним періодом 2022 року, обсяг імпорту збільшився на 26,6% та склав 5 449,0 млн дол. США. У січні 2024 року імпорт товарів в Україну збільшився на 6,3% до 5,1 млрд доларів, а експорт товарів з України – на 9,7% до 3,4 млрд доларів. Особливе питання в експорті товарів з України до Польщі на сьогодні посідає проблема та особливості експорту українського зерна.

Польські інвестиції становлять 2% у сукупному обсязі накопичених іноземних капіталовкладень в Україні, переважно у сфері переробної промисловості. Об'єднання України й Польщі в економічний кластер уже почалося і триває на різних рівнях: від урядового до локального.

Станом на початок 2023 року, найбільша кількість українських мігрантів перебуває саме на території Польщі. У 2022 році у Польщі перебувало 67 тис. осіб українців, проте вже на початок 2023 року кількість громадян України становила 1786 тис. осіб.

Республіка Польща стикнулася з найбільшим міграційним потоком біженців. Загалом польському уряду вдалось швидко зреагувати та надати необхідну допомогу українським біженцям. З урахуванням того, що війна триває, Польща готується до нових хвиль міграції.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

3.1. Проблеми зовнішньоекономічних відносин України та Польщі на момент сьогоднішнього дня

З перших днів повномасштабного вторгнення Польща стала для України однією з найближчих союзниць. Вона надала масштабну підтримку переселенцям, однією з перших почала постачати українцям озброєння, допомагала гуманітарно та відстоювала інтереси України на міжнародній арені. Польські лідери перебували з численними візитами в Україні, попри постійну загрозу атак.

Проте, саме на даному етапі соціально-економічного розвитку України існують такі проблеми, які зупиняють розвиток зовнішньоторговельних відносин між Україною та Польщею:

- незабезпеченість експорту товарів українських підприємств до Польщі необхідною фінансовою підтримкою, адже на даний час не існує відповідної державної структури, яка займається страхуванням експорту та наданням експортних кредитів;
- ускладнення при проведенні розрахунків по контрактах, що спричинено недостатнім розвитком міжбанківських зв'язків і проблемами, пов'язаними з нестабільною фінансовою ситуацією в країні;
- нестабільне українське законодавство у сфері зовнішньоторговельної та інвестиційної діяльності та невідповідність цього законодавства нормам і вимогам світових стандартів;
- повільне впровадження взаємної акредитації випробувальних центрів, лабораторій тощо установами стандартизації обох країн;

- відсутність високої маркетингової активності українських підприємств на польському ринку (українські підприємства рідко беруть участь в польських виставках та ярмарках);

- відсутність на території України відомих міжнародних агентств, які можуть оперативно підтвердити статус українського партнера за транзакцією та незначна кількість запитів від українських підприємств щодо перевірки надійності їхніх польських контрагентів;

- невикористання Україною загальноприйнятого інструментарію господарювання в ринкових умовах (наприклад, міжнародного менеджменту, маркетингу);

- труднощі, які пов'язані з організацією двосторонніх робочих зустрічей представників українських міністерств і відомств у Польщі та Україні, які з приводу ініційованих українською стороною багаторазових змін і перенесення термінів візитів та складу делегацій, часто зриваються або втрачають свою актуальність.

Також слід зазначити, що безпосередньо на обсяги торгівлі між Україною та Польщею на сучасному етапі торговельно-економічного співробітництва чинять вплив такі фактори:

- високий рівень орієнтації підприємств Польщі на реалізації власної продукції; – закупівля Польщею української високоякісної сировини з метою переробки та реалізації на світовому ринку;

- поява на українському внутрішньому ринку високоякісної продукції в галузі товарів широкого вжитку та харчової промисловості, яка сприяє витісненню аналогічної продукції польських підприємств;

- високий рівень акцизних зборів і митних ставок на певні групи імпортованих товарів;

- низький рівень купівельної спроможності громадян України;

– незацікавленість громадян Польщі у придбанні української продукції, яка є не дуже розрекламованою.

Відносини України з Польщею у 2023 році були доволі нестабільними: ситуація у взаємодії змінювалась від ефективності до падіння. І це особливо важливо, адже йдеться про Польщу – головного стратегічного партнера України.

Ближче до кінця року ці відносини зазнали безпрецедентної кризи – нічого подібного не було принаймні з початку російсько-української війни 2014 року. Щоправда, вже тоді було очевидно, що очікувана зміна влади у Польщі стане новим переломом у її відносинах з Україною – тепер вже в позитивний бік.

Точка перелому у відносинах двох держав настала ще наприкінці 2022 року – після ракетного удару по Пшеводуву.

Ці проблеми довгий час не виходили назовні. Дійшло до того, що довгоочікуваний візит до Польщі Володимира Зеленського – перший офіційний візит українського президента після початку повномасштабного вторгнення РФ, який відбувся у квітні 2023 року, – виглядав як триумф українсько-польської співпраці та союзництва.

Втім, вже тоді польські фермери погрожували заблокувати кордон, щоб не допустити візит українського президента. Саме ці два фактори: польські фермери та блокада кордону – стануть ключовими подразниками у відносинах Києва та Варшави [57].

Хоча президентський візит відбувся без скандалів, проте незабаром тиск аграрного лобі став настільки потужним, що уряд Польщі запровадив заборону на весь український агроекспорт.

Згодом обмеження було скорочено до кількох позицій, а головне – відновлено транзит українського зерна та кукурудзи через територію Польщі.

Після парламентських виборів у Польщі стався другий конфлікт, викликаний блокадою автошляхів біля кордону з Україною польськими

перевізниками, пов'язаними із крайньоправою та антиукраїнською партією «Конфедерація».

Як і у випадку з агрозабороною, кризу можна було вирішити на початковій стадії, проте уряд Матеуша Моравецького, який допрацьовував останні тижні, уникнув цього, воліючи скинути проблему на наступників.

Новий прем'єр Польщі Дональд Туск демонструє розуміння, що проблеми у відносинах з Україною шкодять бізнесу обох країн. І це дає надію на вирішення проблем, що накопичилися.

Перші тижні перебування при владі уряду Дональда Туска показали, що вирішити накопичені проблеми буде дуже непросто. Навіть за декларованого бажання нового польського уряду вкотре перегорнути сторінку у відносинах з Україною.

З 20 лютого 2024 року кордон між Польщею та Україною заблоковано польськими фермерами. Крім вантажівок, протестувальники зупиняють пасажирський транспорт і зерновози.

Опівдні 20 лютого 2024 року польські фермери на прикордонній станції «Медика» зупинили потяг і висипали з двох вагонів-зерновозів близько 4 т збіжжя, за даними Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України. На ранок 21 лютого 2024 року базові агропродукти неможливо доправляти через українсько-польський кордон [58].

У січні 2024 року експорт української аграрної продукції морським шляхом склав 6,7 млн т, натомість транзитом через територію Польщі – тільки 0,37 млн т. Це близько 5% - за даними Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури.

Експорт через західний кордон вже не є визначальним для українських агрохолдингів, більшість агропродукції експортується морем. Експорт морськими шляхами працює відмінно, а обсяги – майже як довоєнні. Проте,

провідні українські агрокомпанії обурені діями польських колег, адже їхні претензії часто ґрунтуються на звинуваченнях українських компаній.

Подібні питання мають розв'язуватися ринковими методами, шляхом дво- і тристоронніх зустрічей представників місій країн, але аж ніяк не блокуванням руху автівок на кордоні чи пошкодженням залізничних вантажів з агропродукцією.

Подальший ефективний розвиток цих відносин можливий за умови дотримання Польщею систематичного зовнішньоторговельного курсу на Україну та шляхом модернізації українсько-польських відносин. Перш за все, слід вказати, що основним завданням державної політики України у сфері торговельної діяльності на зовнішньому ринку повинно бути утворення продуктивної системи підтримки експорту, яка зможе забезпечувати постійний розвиток вітчизняної економіки та сприяти реалізації експортного потенціалу України.

Важливими заходами, які, безперечно, ефективно сприятимуть зовнішньоторговельним відносинам між Україною та Польщею, є організація національних сервісних і маркетингових мереж на польському ринку. До таких мереж варто залучати комерційні можливості та капітал успішних польських компаній та банків, котрі мають достовірну інформацію про стан ринку та необхідні комерційні зв'язки.

Необхідно зазначити, що загострення конкуренції на міжнародних ринках та поглиблення процесів стагнації на міжнародних ринках – усе це створює несприятливі умови для торговельної інтеграції України з Польщею. Окрім того, паралельна реалізація інтеграційних проектів щодо угоди про поглиблену зону вільної торгівлі з Європейським Союзом потребує від України надзвичайної гнучкості щодо відстоювання національних економічних інтересів.

Важливим методом розвитку торговельно-економічного співробітництва між Україною та Польщею є вдосконалення митних процедур. Переважна

більшість українських і польських підприємців вважають, що організація, якість надання і рівень автоматизації митних процедур і строк розмитнення товарів в Україні нижчі за середній рівень, сформованого у процесі міжнародної торгівлі.

Безперечно, за теперішніх економічних умов, в Україні не має можливості здійснювати підтримку всіх секторів економіки, тому необхідно затвердити на державному рівні систему певних селекційних критеріїв:

- економічна ефективність експортованої продукції;
- попит на продукцію на міжнародному ринку;
- рівень наукоємності продукції, що виготовляється;
- ступінь сприяння розвитку інших галузей від збільшення експортованої продукції.

Відповідно до цих критеріїв необхідно створити нові механізми стимулювання експорту продукції найперспективніших галузей. Такий вид підтримки повинен надаватись не лише у грошовій формі, а й шляхом інформаційного забезпечення та функціональної підтримки.

Таким чином, на сьогоднішній день основними проблемами польсько-українських відносин є торгівельна діяльність, заборона експорту агропродукції, блокування кордонів, несприяння розвитку українського бізнесу на території Польщі та ін. І нарешті, не можна виключити появу нових проблеми у відносинах із Польщею.

3.2. Перспективи розвитку економічної співпраці між країнами у післявоєнний період

Розвиток співпраці між Польщею та Україною в багатосторонньому (євроатлантичному) та двосторонньому контексті відповідає інтересам обох країн. Потреба у розвитку двосторонньої співпраці зростає внаслідок дедалі більшої непередбачуваності наддержавної політики росії. До розвитку

польсько-українських відносин спонукає також очевидна відсутність політичної волі великих європейських держав у справі активного захисту прав та інтересів України, а також інших країн Центральної Європи.

Вплив війни на галузі економіки в Україні без сумніву несе величезні збитки країні. Потреба фінансування армії, зруйновані виробничі підприємства, підвищення рівню міграції — це лише деякі з факторів змін економічного статусу країни. Фахівці вважають, що військові дії не тільки змінили обсяги економіки, а й фактично її структуру [59].

Виклики, пов'язані з війною, торкнулися великих корпорацій, і представників малого та середнього підприємництва.

Найбільше сучасні компанії скаржаться на суттєве зниження попиту на товари та послуги, при цьому більшість з них намагаються відшукати нових споживачів та канали продажів. Підприємці стикаються з відсутністю або суттєвими простроченнями оплати.

Важливим фактором впливу стала нестача фінансування. Приблизно 40% українських підприємств потребують додаткового оборотного капіталу, якого їм не вистачає через обмеження банківського кредитування.

Логістичні проблеми стали проблемним фактором для сучасних українських підприємств — стандартні транспортні шляхи не працюють, порти частково заблоковані, пріоритет надається гуманітарним та військовим постачанням, в деяких випадках спостерігається нестача пального.

Негативним фактором впливу на українську економіку стали російські ракетні удари, які знищили п'яту частину складських приміщень.

Військові дії вплинули на наявність робочої сили, необхідних фахівців. Питання, корупції та податків залишаються актуальними.

За оцінками різних фахівців, у післявоєнний час матиме пріоритет відбудова інфраструктурних об'єктів, що зазнали руйнувань, та продовження

зміцнення обороноздатності держави. Давайте розглянемо детально різні галузі економіки, та окреслимо найбільш перспективні з них на час відбудови України.

27 квітня 2023 року польська столиця вкотре зібрала на одному майданчику урядовців, представників державного сектору та регіональної влади, підприємців і топ-експертів у межах XVII Міжнародного форуму «Польсько-українські дні бізнесу», аби обговорити нагальні питання польсько-української співпраці у контекстах відбудови України, зокрема допомоги у відновленні найбільш постраждалих регіонів, торгово-економічного партнерства й налагодження ділових зв'язків [60].

На сьогоднішній день з боку Польщі відбувся запуск спеціальних програм різних рівнів та профілів для України, навчання в ІТ-галузі для українців, відкриття центру бізнесу для України, постійна підтримка, допомога і сприяння виходу на новий ринок українських компаній незалежно від галузі (вже понад 65 бізнесів отримали допомогу), об'єднання та партнерство українських і польських підприємців.

Голова Польського Союзу Роботодавців Будівництва Ян Стилінський, наголосив, що попередньо будівельний ринок Польщі працював переважно на внутрішні потреби. Сьогодні ж вкрай необхідні гарантії для фінансування будівельного ринку, оскільки він має бути добре підготовленим. На думку спікера, важливо аналізувати ризики, знати масштаб інвестицій і добре готуватись. Будівництво доріг, участь у відбудові – ці питання потребують планування на десятки років вперед, тож слід мудро поставитись до роботи і стратегії [60].

Наразі функціонує лише 60% будівельного ринку – цього відсотку, на жаль, не вистачатиме для майбутньої відбудови України. Сьогодні відчувається гостра необхідність у нових постачальниках і виробниках деяких матеріалів, Україна має деякі види сировини, які може постачати для виробництва необхідних матеріалів іншим країнам. Проте, держава вкрай потребує нових

партнерів та інвесторів для будівництва як зараз, так і в майбутньому, зацікавлена у нових технологіях, зокрема екологічних.

Важливо враховувати також актуальну демографічну ситуацію, показники внутрішньопереміщених осіб, масштаби замінованих територій. Дуже гострою є проблема утилізації величезної кількості будівельного сміття, для чого наявних ресурсів не вистачає. Потрібна нова концепція містобудування з урахуванням усіх безпекових аспектів.

Зараз потрібно адаптувати європейські потреби до українських потреб, оскільки події в Україні мають визначальний вплив на глобальні процеси. Необхідним є відновлення українського виробництва, підтримувати економіку, малий і середній бізнес, який зіткнувся із комплексом викликів. Сьогодні USAID активно працює над підсиленням експортного потенціалу бізнесу та створенням грантових програм [60].

Члени українсько-польської Діалогової групи вважають, що партнерство України та Польщі повинно базуватися на таких принципах:

1. Це симетричне партнерство, без патерналізму з польського боку і без механізму («захисник від Росії») з українського боку.

2. Це партнерство, зорієнтоване на майбутнє: його метою є історичне порозуміння, а не конфронтація. Всі дискусії щодо спільної історії не повинні блокувати розвитку співпраці.

3. Йдеться не лише про відносини між урядами та політичними елітами, але про дуже широкі стосунки між суспільствами, які належить полегшувати і промотувати. Дуже важливу роль у формуванні стосунків повинні відіграти медіа, місцеві спільноти, громадські організації, навчальні заклади, церкви та інші неурядові суб'єкти.

4. Українсько-польські відносини повинні зараз бути підпорядковані питанню солідарності перед лицем спільної загрози російської політики агресії,

включаючи як військові, так і гібридні форми (дезінформація, політична корупція, кібератаки, економічний тиск, енергетичний шантаж, провокації).

5. Інтеграція України до ЄС залишається спільним довготерміновим інтересом. Водночас, варто повною мірою використати існуючі можливості для розширеної двосторонньої співпраці у рамках глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі Україна-ЄС (DCFTA).

У короткостроковій перспективі, Пріоритетне партнерство слід зосередити на таких напрямках:

1. Співробітництво в широко визначеній сфері оборони (військова співпраця, співпраця спецслужб і військової промисловості).

2. Суспільний діалог і партнерство (співпраця засобів масової інформації, молодіжні обміни, партнерства громад, дослідження громадської думки, сприйняття українських мігрантів в польському суспільстві).

3. Конструктивний історичний діалог, спрямований на примирення (відповідна політична риторика, діалог істориків та лідерів думок, вшанування пам'ятників і могил).

4. Підвищення пропускну здатності українсько-польського кордону і побудова транспортного взаємозв'язку (модернізація української прикордонної інфраструктури, відкриття нових пунктів перетину кордону, поширення практики спільних прикордонних перевірок, обмеження економічного сенсу контрабанди, а також розширення авіаційних, залізничних, річкових та автодорожніх транспортних сполучень).

Для реалізації цих напрямів необхідно створити нову, модернізовану інституційну інфраструктуру двосторонньої співпраці. В міністерствах закордонних справ слід визначити національних координаторів розвитку інституційної співпраці – щоб заохочувати розвиток такої інституціоналізації у сферах економіки та інвестицій, співпраці на місцевому рівні (між громадами, в контексті децентралізації в Україні), громадянської освіти, молодіжних обмінів,

співпрацю між засобами масової інформації, закладами культури, релігійними організаціями, політичними партіями, міністерствами, спеціальними службами, парламентами тощо.

Концепції створення нових спільних інституцій повинні бути ретельно розроблені та обговорені. Адже вже були пропозиції створення українсько-польського центру добросусідства, українсько-польського історичного науково-дослідного інституту, спільного фонду для підтримки молодіжних обмінів, кінопроектів і т.д. – тут має бути чітке розуміння спрямованості, доданої вартості, цілей, діяльності, структури, управління та ресурсного забезпечення.

Не варто забувати, що прямі міжлюдські контакти і зокрема міграція між Україною і Польщею мають асиметричний та кластерний характер: немає аналогічного за масштабами руху поляків до України. Українські мігранти у Польщі представляють лише обмежену частину українського суспільства.

Тому варто також звернути увагу на розвиток стосунків між тими частинами суспільств, які не захопила міграційна хвиля: посилення взаємного туризму, громадянські освітні програми, спонсорування взаємопроникнення медійного контенту тощо. Дуже важливо, щоб рух відбувався в обидві сторони, а не лише з України до Польщі. Саме тому потрібно ініціювати більше спільних заходів саме на українській території (з особливим акцентом на участь польської молоді). Українська проблематика завжди широко (проте не обов'язково належним чином) висвітлювалася польськими ЗМІ, внаслідок чого Україна є постійно присутньою в польському інформаційному просторі. В Україні ж досі про Польщу пишуть відповідно до інформаційних приводів.

Така ситуація є наслідком тривалого перебування України в інформаційному просторі та інформаційному продукті росії. Переорієнтування на Польщу потребує інших мовних навичок і розуміння та знання польського контексту, який, попри всі гасла євроінтеграції, досі не є в Україні «своїм». Окрім того, обопільному висвітленню притаманна загальна вада сучасного

інформування: резонансні теми і негативні події привертають більшу увагу. Відтак позитивні зрушення в двосторонніх відносинах, спільні проекти і спільні досягнення опиняються за межами висвітлення.

Зважаючи на географічне розташування, наші країни мають всі підстави для розширення всіх видів транспортних сполучень не лише для забезпечення двостороннього руху пасажирів та вантажів, але й для розвитку міжнародних транзитних маршрутів між Сходом і Заходом, Північчю і Півднем. Можна сказати, що останнім часом відбулися позитивні зміни в розвитку залізничного сполучення.

Таким чином, розглянуто пріоритети українсько-польського економічного співробітництва з урахуванням фактору повномасштабної війни та подальшої євроінтеграції.

Сьогодні перспективними є декілька основних напрямків двосторонньої співпраці між Україною та Польщею: розвиток співпраці у військово-технічному секторі, будівництві, відбудові пошкоджених територій України після війни, покращення транспортного сполучення, логістики та ін. Цілком імовірно, що питання відбудови України теж спричинятиме конфлікти у майбутньому. Крім того, можливі спори, зумовлені, з одного боку, інтересами польського бізнесу, а з іншого — конкуренцією в Польщі за українських працівників-мігрантів.

Висновки до розділу III

На сьогоднішній день основними проблемами польсько-українських відносин є торгівельна діяльність, заборона експорту агропродукції, блокування кордонів, несприяння розвитку українського бізнесу на території Польщі та ін.

Польща та Україна стикаються з новими глобальними викликами та проблемами, які потребують негайного вирішення, щоб мати можливість ефективно співпрацювати в майбутньому. Двостороння співпраця дасть змогу більш продуктивно вирішувати ці питання.

Сьогодні перспективними є декілька основних напрямків двосторонньої співпраці між Україною та Польщею: розвиток співпраці у військово-технічному секторі, будівництві, відбудові пошкоджених територій України після війни, покращення транспортного сполучення, логістики та ін.

Цілком імовірно, що питання відбудови України теж спричинятиме конфлікти у майбутньому. Крім того, можливі спори, зумовлені, з одного боку, інтересами польського бізнесу, а з іншого — конкуренцією в Польщі за українських працівників-мігрантів.

ВИСНОВКИ

Набуття Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу актуалізувало проблему економічної співпраці із державами-членами європейської спільноти, вагоме місце серед котрих займає Польща.

Фактори, які визначають відносини з Польщею, включають набір усталених політичних, соціальних та економічних відносин, наявність спільних кордонів і, насамперед, політику добросусідства, яка сприяє прагненню України до європейської інтеграції. Експерти вважають, що серед близько двадцяти стратегічних партнерів нашої країни відносини з Польщею максимально відповідають формату плану та мають реальне стратегічне значення.

Україна та Польща розпочали співробітництво в різних галузях, від економіки до культури, ще з часів проголошення незалежності нашої держави. І сьогодні країни продовжують розширювати сфери плідної взаємодії. Так за офіційною інформацією держави продовжують активну співпрацю в напрямі енергетики, економіки, оборони, культури та ін.

Важливу роль у становленні та подальшому розвитку відносин між будь-якими країнами відіграє їх законодавче регулювання. Договірно-правова база між Україною та Республікою Польща налічує 156 чинних міжнародних договірно-правових документів. Партнерство та зовнішньоекономічні відносини України та Польщі регулюються: угодами, укладеними між Європейським Союзом та Україною, Угодою між Урядом Республіки Польща та Урядом України про взаємну підтримку та захист інвестицій, Конвенцією між Урядом Республіки Польща та Урядом України про уникнення подвійного оподаткування та запобігання ухиленню від сплати податків у сфері податків на прибуток та майно, Угодою між Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України про економічне співробітництво; українським законодавством, міжнародними нормами.

За результатами 2022 року Польща посідає 1 місце за обсягами двосторонньої торгівлі товарами між Україною та країнами Європи з питомою вагою 23,1 % від загального обсягу.

За результатами січня–жовтня 2023 року товарообіг між Україною та Польщею склав 9 526,3 млн дол. США, що на 4,3% або на 432,1 млн дол. США менше обсягів торгівлі товарами за відповідний період 2022 року. Обсяг експорту українських товарів до Польщі склав 4 077,3 млн дол. США та зменшився на 27,9% у порівнянні з відповідним періодом 2022 року, обсяг імпорту збільшився на 26,6% та склав 5 449,0 млн дол. США. У січні 2024 року імпорт товарів в Україну збільшився на 6,3% до 5,1 млрд доларів, а експорт товарів з України – на 9,7% до 3,4 млрд доларів. Особливе питання в експорті товарів з України до Польщі на сьогодні посідає проблема та особливості експорту українського зерна.

Польські інвестиції становлять 2% у сукупному обсязі накопичених іноземних капіталовкладень в Україні, переважно у сфері переробної промисловості. Об'єднання України й Польщі в економічний кластер уже почалося і триває на різних рівнях: від урядового до локального.

Станом на початок 2023 року, найбільша кількість українських мігрантів перебуває саме на території Польщі. У 2022 році у Польщі перебувало 67 тис. осіб українців, проте вже на початок 2023 року кількість громадян України становила 1786 тис. осіб.

Республіка Польща стикнулася з найбільшим міграційним потоком біженців. Загалом польському уряду вдалось швидко зреагувати та надати необхідну допомогу українським біженцям. З урахуванням того, що війна триває, Польща готується до нових хвиль міграції.

На сьогоднішній день основними проблемами польсько-українських відносин є торгівельна діяльність, заборона експорту агропродукції, блокування кордонів, несприяння розвитку українського бізнесу на території Польщі та ін.

Польща та Україна стикаються з новими глобальними викликами та проблемами, які потребують негайного вирішення, щоб мати можливість ефективно співпрацювати в майбутньому. Двостороння співпраця дасть змогу більш продуктивно вирішувати ці питання.

Сьогодні перспективними є декілька основних напрямків двосторонньої співпраці між Україною та Польщею: розвиток співпраці у військово-технічному секторі, будівництві, відбудові пошкоджених територій України після війни, покращення транспортного сполучення, логістики та ін.

Цілком імовірно, що питання відбудови України теж спричинятиме конфлікти у майбутньому. Крім того, можливі спори, зумовлені, з одного боку, інтересами польського бізнесу, а з іншого — конкуренцією в Польщі за українських працівників-мігрантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик Л. М. Нові виклики українсько-польської співпраці: сучасний стан та перспективи. *Польсько-українські дослідження*. 2019. № 3. С. 48-62.
2. Горбатюк О. О., Долинська В. О. Перспективи розвитку торговельно-економічної співпраці між Україною та Польщею. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. Серія «Економічні науки». 2020. № 203. С. 81-87
3. Козловський О. І. Українсько-польські відносини: стан та перспективи розвитку. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Міжнародні відносини. 2018. № 904. С. 38-46.
4. Марченко О. О., Савчук І. С. Митна співпраця між Україною та Польщею: стан, проблеми та перспективи. *Митний вісник*. 2021. № 1. С. 45-52.
5. Волошина С. В., Проволоцька О. М. Демоекономічні вектори розвитку: Україна та Польща. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Економіка і менеджмент. 2020. Вип. 43. С. 198-205.
6. Бойко Н. Українсько–польські реляції під час війни 2022 року в Україні: підґрунтя та наслідки. 2023. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/247/6950/14474-1?inline=1> (дата звернення 20.03.2024)
7. Мелекесцев К. І. Сучасні польсько-українські відносини: історіографічний аналіз. Історичні і політологічні дослідження. Вінниця : Донецький національний університет, 2016. № 1. С. 121–132.
8. Чорна Н. Українсько–польське економічне співробітництво. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 2. С. 31–41
9. Зимнін А. Зовсім інші робітники: як змінився «український» ринок праці у Польщі. *Європейська правда*. 2020. 13 лютого. URL :

<https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/02/13/7106240/> (дата звернення 22.03.2024)

10. Віднянський С. Україна – Європейський Союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Вип. 31: міжвідомчий збірник наукових праць. Головний редактор Степан Віднянський. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2022. С. 10–37.

11. Наумов М. С. Сутність та основні форми зовнішньоекономічної діяльності фірми» : тексти лекцій для студентів спеціальностей - 051. Економіка, 071 – Облік і оподаткування, 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Харків. нац. ун-т міськ госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 61 с.

12. Політичні відносини між Україною та Польщею. Офіційний сайт Посольство України в Республіці Польща . URL: <https://poland.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/228-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-polyshheju> (дата звернення 27.03.2024)

13. Спільні комісії з питань співробітництва. Офіційний сайт Вільної енциклопедії Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%96%D1%97_%D0%B7_%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%8C_%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%96%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%B0 (дата звернення 27.03.2024)

14. Офіційний сайт Верховної Ради України URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703_079#Text (дата звернення 5.04.2024)

15. Україна та Польща підписали меморандум щодо розробки інструментів сприяння торгівлі. Міністерство економіки України. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiki-ukrayina-ta-polshcha->

[pidpisali-memorandum-shchodo-rozrobki-instrumentiv-spriyannya-torgivli](#) (дата звернення 6.04.2024)

16. Угода між Міністерством машинобудування, військово-промислового комплексу і конверсії України та Міністерства промисловості і торгівлі Республіки Польща про співробітництво в галузі машинобудування. Мін.МВПКК України, Польща; Угода, Міжнародний документ від 25.06.1996. Офіційний сайт Верховної Ради України URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_087#Text (дата звернення 6.04.2024)

17. ДАХК "Артем" і польська AREX розробили новий ракетний комплекс "Маргаритка" URL : <https://interfax.com.ua/news/general/448494-amp.html> (дата звернення 6.04.2024)

18. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво Україна, ЄС; Угода, Міжнародний документ від 04.07.2002. Офіційний сайт Верховної Ради України URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_194#Text (дата звернення 6.04.2024)

19. Магда І. Міжнародні зв'язки України та Польщі: проблеми і перспективи співробітництва. *Дипломатичний вісник*. 2018. № 9. С. 55-59.

20. Польсько-українські відносини: потенціал – більший за проблеми. Міжнародний центр перспективних досліджень. 2021. URL : <https://www.prostir.ua/?news=polsko-ukrajinski-vidnosyny-potentsial-bilshyj-za-problemy> (дата звернення 7.04.2024)

21. Співпраця України і Польщі у розвитку стійкої енергетики важлива для європейської безпеки. Міністерство енергетики України. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/spivpratsia-ukrainy-i-polshchi-u-rozvytku-stiikoi-enerhetyky-vazhlyva-dlia-ievropeiskoi-bezpeky> (дата звернення 7.04.2024)

22. Колодюк А. Об'єднані спільними інтересами: перспективи економічної співпраці Польщі й України. Економічна правда. 2022. URL:

<https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/22/689503/#:~:text=%> (дата звернення 7.04.2024)

23. Чому Польща є надважливим партнером для України. 2023. URL : <https://armyinform.com.ua/2023/04/09/chomu-polshha-ye-nadvazhlyvym-partnerom-dlya-ukrayiny/> (дата звернення 8.04.2024)

24. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Польщею. Офіційний сайт Посольство України в Республіці Польща. URL : <https://poland.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/231-kulyturno-gumanitarne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-polysheju> (дата звернення 8.04.2024)

25. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища. Польща, Кабінет Міністрів України; Угода, Міжнародний документ від 24.01.1994. Офіційний сайт Верховної Ради України URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_073#Text (дата звернення 8.04.2024)

26. Відносини Україна – ЄС. URL : https://i-lug.gov.ua/external_relations/euro-integration-element/vidnosini-ukraina-%E2%80%93-es (дата звернення 8.04.2024)

27. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами , з іншої сторони. Україна, Європейський Союз, Євратом [...]; Угода, Список, Міжнародний документ від 27.06.2014. Офіційний сайт Верховної Ради України URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення 8.04.2024)

28. Дипломатичні відносини між Польщею і Україною. Офіційний сайт Республіка Польща. URL : <https://www.gov.pl/web/ukraina-uk/ukraine#:~:text=%> (дата звернення 8.04.2024)

29. Офіційний сайт Республіка Польща .URL: <https://www.gov.pl/> (дата звернення 8.04.2024)

30. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Польщею. Офіційний сайт посольства України і Республіці Польща. URL : <https://poland.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/229-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-polysheju> (дата звернення 10.04.2024)

31. Дмитрієнко О. У січні Україна збільшила імпорт товарів з Польщі на 29% до \$568 млн. Українські новини. 2024. URL: <https://ukranews.com/ua/news/984614-u-sichni-ukrayina-zbilshyla-import-tovariv-z-polshhi-na-29-do-568-mln> (дата звернення 10.04.2024)

32. Польща. Офіційний портал Дія Бізнес. URL: <https://export.gov.ua/country/103-polshcha> (дата звернення 10.04.2024)

33. Найбільший імпортер з ЄС: які продукти Польща постачає в Україну. UkrAgroConsult. 2024. URL: <https://www.qdpro.com.ua/uk/news/naybilshiy-importer-z-ies-yaki-produkti-polshcha-postachaie-v-ukrayinu#:~:text=%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%96%D0%BC%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%20%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%83%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%B7,%D0%B4%D0%B2%D1%96%D1%87%D1%96%20%E2%80%93%20%241%2C74%20%D0%BC%D0%BB%D1%80%D0%B4>. (дата звернення 11.04.2024)

34. Єврокомісар: у 2023-му Польща експортувала до України третину всіх товарів із ЄС. Радіо Свобода. 2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ievrokomisar-polshcha-eksport-do-ukrainy/32533100.html> (дата звернення 15.04.2024)

35. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 8.04.2024)

36. Офіційний сайт Державної прикордонної служби України. URL : <https://dpsu.gov.ua/> (дата звернення 8.04.2024)

37. Бутурлим О. Ситуація на кордоні стає ще критичнішою: в уряді відреагували на блокаду автобусів. УНІАН. 2024. URL : <https://www.unian.ua/economics/transport/blokada-kordonu-z-polshcheyu-v-uryadi-zayavili-pro-pogirshennya-situaciji-12547869.html> (дата звернення 18.04.2024)

38. Українські підприємці в Польщі у 2023 році збільшать сплату соціальних внесків на 50%. Інформаційне агентство Інтерфакс—Україна. 2023. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/940249.html> (дата звернення 18.04.2024)

39. Офіційний сайт. Польське агентство з інвестицій та торгівлі (PAIH) . URL : <https://www.gov.pl/> (дата звернення 19.04.2024)

40. В Україні відновило роботу Польське агентство з інвестицій та торгівлі. Українська Рада Торгових Центрів. 2023. URL : <https://www.ucsc.org.ua/v-ukrayini-vidnovylo-robotu-polske-agentstvo-z-inwestycji-ta-torgivli/> (дата звернення 19.04.2024)

41. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення 19.04.2024)

42. Об'єднані спільними інтересами: перспективи економічної співпраці Польщі й України. Економічна правда. 2022. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/22/689503/#::~:~:text=> (дата звернення 19.04.2024)

43. Transakcje na polskim rynku VC w 2023 roku. PFR Ventures. URL: <https://pfrventures.pl/aktualnosci/transakcje-na-polskim-rynku-vc-w-2023.html> (дата звернення 20.04.2024)

44. Олійник В. Українські стартапи у Польщі: стан і перспективи – аналіз. Ain.ua. 2024. URL: <https://ain.ua/2024/02/01/ukrayinski-startapy-u-polshhi-stan-i-perspektyvy/> (дата звернення 20.04.2024)

45. Інвестування в Польщу. Асоціація українського бізнесу в Польщі. URL: <https://ukrbizpol.org/investuvannya-v-polshhu/> (дата звернення 20.04.2024)

46. Нагорняк Т. Л Міграція українців до Польщі як наслідок державної політики. *Політичні інститути та процеси*. 2018. №3. С. 27–35

47. Komisja Europejska alarmuje: Polska wymiera. Do 2060 roku będzie nas mniej o 5 mln. Wprost. URL: <https://www.wprost.pl/506303/Komisja-Europejska-alarmuje-Polska-wymieraDo-2060-roku-bedzie-nas-mniej-o-5-mln> (дата звернення 21.04.2024)

48. Динаміка міграційних настроїв українців. Офіційний сайт соціологічної групи «Рейтинг». – URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/dinamika_migracionnyh_nastroeniy_ukraincev.html (дата звернення 21.04.2024)

49. Вінокуров Я. Українські мігранти підіймають економіку Європи. Що буде з Україною без них? Економічна правда. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/10/695807/> (дата звернення 21.04.2024)

50. Актуальна ситуація на кордоні з Польщею. URL: <https://www.ukrainianinpoland.pl/uk/how-many-ukrainians-have-crossed-the-ukrainian-polish-border-since-the-beginning-of-the-war-current-data-uk/> (дата звернення 21.04.2024)

51. Вплив міграційних процесів на перебіг повоєнного відновлення України, міграційну політику ЄС та країн Східного партнерства. Центр Разумкова. Київ. 2023. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/10/25/2023-Pyshchulina-MIGRACIA.pdf> (дата звернення 22.04.2024)

52. Вплив повномасштабної війни на міграцію українців: як масштаби переміщення оцінюють держава Україна та міжнародні організації. Опора. 2023. URL: <https://www.oporaua.org/viyna/vpliv-povnomasshtabnoyi-viini-na-migratsiiu-ukrayintsiv-iak-masshtabi-peremishchennia-otsiniuiut-derzhava-ukrayina-ta-mizhnarodni-organizatsiyi-> (дата звернення 29.04.2024)

53. Co Polacy sądzą o wojnie na Ukrainie? Zobacz nowy sondaż CBOS. URL: <https://polskieradio24.pl/5/1222/artykul/3095133,co-polacy-sadza-o-wojnie-na-ukrainie-zobacz-nowy-sondaz%C2%A0cbos> (дата звернення 29.04.2024)

54. 4 na 10 uchodźców z Ukrainy znalazło zatrudnienie w Polsce. URL: <https://silesion.pl/4-na-10-uchodzcow-z-ukrainy-znalazlo-zatrudnienie-w-polsce/> (дата звернення 29.04.2024)

55. Офіційний сайт Державної міграційної служби України. URL: <https://dmsu.gov.ua/> (дата звернення 29.04.2024)

56. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 12.07.2017 № 482-р. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80#Text> (дата звернення 30.04.2024)

57. Що заважає Україні та Польщі вийти з кризи у 2024-му. Європейська правда. 2023. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/12/30/7176433/> (дата звернення 30.04.2024)

58. Кириченко А. «Грають на руку Росії». Що про польську блокаду думають найбільші українські агрокомпанії. Журнал Forbes Ukraine. 2024. URL: <https://forbes.ua/company/grayut-na-ruku-rosii-shcho-pro-polsku-blokadu-dumayut-naybilshi-ukrainski-agrokompanii-forbes-zapitav-u-kernel-agrotreyd-ta-agro-region-21022024-19371> (дата звернення 30.04.2024)

59. Перспективні галузі економіки, прогнози розвитку після війни. URL: <https://blog.youcontrol.market/pierspiektivni-ghaluzi-iekonomiki-proghnozi-rozvitku-pislia-viini/> (дата звернення 30.04.2024)

60. XVII Міжнародний форум «Польсько-українські дні бізнесу» 27 квітня 2023 р. URL: <https://euconlaw.com/perspektyvy-zmicznennya-biznes-partnerstva-mizh-ukrayinoyu-i-polshheyu-kriz-optyku-vidbudovy-ukrayiny-rezultaty-hvii-mizhnarodnogo-forumu-polsko-ukrayinski-dni-biznesu/> (дата звернення 30.04.2024)

61. Скаврон Б. Якими будуть стосунки України та Польщі після війни з Росією. ТСН. 2023. URL: <https://tsn.ua/svit/yakimi-budut-stosunki-ukrayini-ta-polschi-pislya-viyni-z-rosiyeyu-poyasnennya-podolyaka-2385352.html> (дата

звернення 30.04.2024)

62. Перегляд відносин з Україною: як польські вибори можуть вплинути на підтримку Києва. Європейська правда. 2023. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/09/12/7169203/> (дата звернення

30.04.2024)

ДОДАТКИ

Додаток А

Статистичні дані про кількість українців за кордоном за 2022-2023 рік

Країна	Кількість громадян України, які перебувають за кордоном (станом на 01.02.2023)	Кількість громадян України, які перебувають на консульському обліку (станом на 12.12.2022)
Польща	1 786 000	67 000
Німеччина	1 200 000	101 416
США	894 665	42 336
Чехія	631 705	інформація відсутня (не охоплювалася запитом)
Італія	400023	інформація відсутня
Канада	311 351	5 060
Іспанія	270 000	інформація відсутня
Ізраїль	220 000	інформація відсутня
Угорщина	175 500	7 195
Молдова	158 613	68 699
Словаччина	148 678	9 377
Франція	147 253	інформація відсутня
Велика Британія	140 300	інформація відсутня
Румунія	126 165	931
Греція	100 942	інформація відсутня
Австрія	97 002	інформація відсутня
Нідерланди	95 000	інформація відсутня
Португалія	87 250	інформація відсутня
Естонія	74 980	5 503
Литва	61 487	36 874
Латвія	34 531	1 906
Грузія	31 398	інформація відсутня
Інші країни	796 184	102 295
Всього	7 989 027	448 592